

**Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων**

**Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση»**

**Ανάλυση Οικονομικών Στοιχείων ΟΤΑ Α΄ Βαθμού με τη
Χρήση Δεικτών.**

ΔΡΑΚΟΝΤΟΥ ΣΩΤΗΡΙΑ

**Επιβλέπων Καθηγητής
ΠΟΥΦΙΝΑΣ ΘΩΜΑΣ**

Κόρινθος, Οκτώβριος 2017

**University of Peloponnese
Faculty of Social and Political Sciences
Department of Political Studies and International
Relations**

**Interuniversity Interdepartmental
Master Program in
«Local and Regional Government and Development»**

**Analysis of Financial Elements of Local Governments
Supported by the Use of Indicators**

DRAKONTOU SOTIRIA

**Supervisor
POUFINAS THOMAS**

Corinth, October 2017

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή, κ. Θωμά Πουφινά, για την πολύτιμη καθοδήγηση του και την εμπιστοσύνη που μου έδειξε. Θα ήθελα, επίσης, να ευχαριστήσω τα μέλη της οικογένειάς μου για την υπομονή που έκαναν και την στήριξη που μου προσέφεραν κατά την εκπόνηση της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας.

Ανάλυση οικονομικών στοιχείων ΟΤΑ Α΄ Βαθμού με τη χρήση δεικτών.

Σημαντικοί Όροι: Οικονομική Ανάλυση, Αριθμοδείκτες, Τοπική Αυτοδιοίκηση

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιάσει την οικονομική πορεία του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης από το Πρόγραμμα «Καποδίστριας» (1997-2010) έως το σχέδιο «Καλλικράτη- Νέα αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης» το οποίο εφαρμόζεται μέχρι σήμερα. Προκειμένου να διεξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα αρχικά θα γίνει προσπάθεια οικονομικής ανάλυσης κυρίως με τη χρήση αριθμοδεικτών απολογιστικών στοιχείων των Δήμων δεκαέξι (16) Νομών κυρίως που περιλαμβάνουν νησιά από 2005-2016 καθώς και συσχέτιση με στοιχεία τουριστικής κίνησης. Στη συνέχεια θα ακολουθήσει η οικονομική ανάλυση και σύγκριση των απολογιστικών στοιχείων των Δήμων όλων των Νομών της Ελλάδος από 2013-2016 διότι τα στοιχεία είναι πλήρη. Επίσης, θα γίνει προσπάθεια συσχέτισης των οικονομικών δεδομένων των Δήμων σε επίπεδο Νομού με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της περιοχής ως δείκτης ευημερίας και ανάπτυξης.

Analysis of Financial Elements of Local Governments Supported by the Use of Indicators

Keywords: Financial analysis, Indicators, Local Government

Abstract

The aim of the current project is the presentation of the economic progress of the constitution of local government since the establishment and application of “Kapodistrias” Programme (1997-2010) and sequential substitution by “Kalikratis – New Framework of Local Government and Decentralized Administration” (2010 and onward), which is currently in action. Aiming to the production of useful conclusions, a presentation and discussion of financial analysis will be initially conducted supported by the accounting data indicators of municipalities based on 16 counties, focusing mainly on the ones that include islands during the period 2005-2016; therefore, accounting data of these municipalities will be correlated with touristic growth data. Next, discussion will be focused on financial analysis and comparison of the accounting data indicators of all national counties within the period of 2013-2016, because the raw data are complete. In addition, the financial data of the individual counties will be correlated with the corresponding GDP (Gross Domestic Product) as an indicator of prosperity and growth.

Περιεχόμενα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΧΡΗΣΗ ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ.....	1
1.1 Εισαγωγή.....	1
1.2 Η ιστορία της τοπικής αυτοδιοίκησης.....	1
1.3 Η οικονομική διοίκηση και διαχείριση των ΟΤΑ.....	3
1.4 Αριθμοδείκτες με βάση τον προϋπολογισμό/απολογισμό των Δήμων.....	4
1.5 Ανακεφαλαίωση.....	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΔΗΜΩΝ 16 ΝΟΜΩΝ.....	7
2.1 Εισαγωγή.....	7
2.2 Απολογιστικά στοιχεία των Δήμων.....	8
2.3 Οικονομική ανάλυση με την χρήση αριθμοδεικτών.....	18
2.3.1 Δείκτης Αυτονομίας (Τακτικά /Συνολικά έσοδα).....	19
2.3.2 Δείκτης Αστάθειας (Έκτακτα Έσοδα /Συνολικά έσοδα).....	21
2.3.3 Δείκτης ανεξαρτησίας(Σύνολο ίδιων εσόδων /Συνολικά έσοδα).....	24
2.3.4 Δείκτης εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις (Τακτικές επιχορηγήσεις για λειτουργικές δαπάνες/Σύνολο Εσόδων).....	25
2.3.5 Δείκτης εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις (Έκτακτες επιχορηγήσεις/Σύνολο Εσόδων).....	26
2.3.6 Δείκτης Επενδύσεων (Συνολικό ποσό επενδύσεων /Συνολικά έξοδα).....	27
2.3.7 Δείκτης συμμετοχής λειτουργικών δαπανών (Συνολικό ποσό λειτουργικών δαπανών/Συνολικά έξοδα).....	28
2.3.8 Συνολικά έσοδα ανά κάτοικο.....	29
2.4 Ανακεφαλαίωση.....	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ.....	31
3.1 Εισαγωγή.....	31
3.2 Οικονομική Ανάλυση με χρήση αριθμοδεικτών απολογισμού.....	31
3.3 Συσχέτιση μακροοικονομικών δεικτών και χαρακτηριστικών των νομών.....	38
3.4 Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ως δείκτης ευημερίας και ανάπτυξης.....	43
3.5 Ανακεφαλαίωση.....	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	50
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΔΗΜΩΝ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ-ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ.....	53
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: ΡΑΒΔΟΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΕΣΟΔΑ ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΝΟΜΩΝ.....	65
Βιβλιογραφία.....	73

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1.1 Προϋπολογισμός/Απολογισμός.....	4
Πίνακας 1.2 Παρουσίαση Αριθμοδεικτών	5
Πίνακας 2.1 Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Δωδεκανήσου	8
Πίνακας 2.2 Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Ευβοίας	9
Πίνακας 2.3 Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Ζακύνθου	9
Πίνακας 2.4 Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Ηρακλείου.....	10
Πίνακας 2.5 Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Καβάλας.....	10
Πίνακας 2.6 Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Κέρκυρας.....	11
Πίνακας 2.7 Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Κεφαλληνίας.....	12
Πίνακας 2.8 Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Κυκλάδων	12
Πίνακας 2.10 Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Λέσβου	13
Πίνακας 2.11 Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Λευκάδος	14
Πίνακας 2.12 Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Μαγνησίας	15
Πίνακας 2.13 Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Ρεθύμνης.....	15
Πίνακας 2.14 Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Σάμου	16
Πίνακας 2.15 Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Χανίων	16
Πίνακας 2.16 Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Χίου	17
Πίνακας 2.17 Δείκτης Αυτονομίας	18
Πίνακας 2.18 Δείκτης Αστάθειας	21
Πίνακας 2.19 Δείκτης Ανεξαρτησίας	23
Πίνακας 2.20 Δείκτης Εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις	25
Πίνακας 2.21 Δείκτης εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις	26
Πίνακας 2.22 Δείκτης συμμετοχής επενδύσεων στα συνολικά έξοδα.....	27
Πίνακας 2.23 Δείκτης συμμετοχής λειτουργικών δαπανών στα συνολικά έξοδα	28
Πίνακας 2.24 Συνολικά έσοδα των Δήμων ανά κάτοικο	30
Πίνακας 3.1 Αριθμοδείκτες έτους 2013	31

Πίνακας 3.2 Αριθμοδείκτες έτους 2014	33
Πίνακας 3.3 Αριθμοδείκτες έτους 2015	35
Πίνακας 3.4 Αριθμοδείκτες έτους 2016	36
Πίνακας 3.5 Μέσος όρος δεικτών ανά έτος	38
Πίνακας 3.6 Παλινδρομήσεις 1-6	39
Πίνακας 3.7 Παλινδρομήσεις 7-12	40
Πίνακας 3.8 Παλινδρομήσεις 13-18	41
Πίνακας 3.9 Παλινδρομήσεις 19-21	42
Πίνακας 3.10 Σύγκριση Αριθμού Διανυκτερεύσεων και Εσόδων Δήμου ανά Νομό	45

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:

Η ΧΡΗΣΗ ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ

1.1 Εισαγωγή

Στην χώρα μας ο πολύπαθος θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης έχει περάσει από πολλά στάδια. Στην σημερινή εποχή ειδικά που η οικονομική κρίση συνετέλεσε στην δραματική μείωση του ΑΕΠ και στην υποχρηματοδότηση των Δήμων είναι απαραίτητο να αξιοποιηθούν όλα τα εργαλεία οικονομικής ανάλυσης που θα μπορούσαν να βελτιώσουν τα έσοδα των Δήμων. Η χρήση των αριθμοδεικτών (χρηματοοικονομικών δεικτών) στην οικονομική διαχείριση από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) θα μπορούσε να συνεισφέρει θετικά σε αυτόν τον τομέα.

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιαστεί εν συντομία η εξέλιξη του θεσμού της τοπικής αυτοδιοίκησης από το 1883 μέχρι την εφαρμογή του Καλλικράτη. Στη συνέχεια θα γίνει αναφορά σε στοιχεία της οικονομικής διαχείρισης/διοίκησης των Ο.Τ.Α.. Τέλος, θα λάβει χώρα μία σύντομη παρουσίαση των αριθμοδεικτών ως εργαλεία ανάλυσης των οικονομικών δεδομένων των Δήμων και θα γίνει αναφορά στα πιθανά οφέλη που μπορεί να προκύψουν από την αξιοποίησή τους.

1.2 Η ιστορία της τοπικής αυτοδιοίκησης

Με το νόμο «Περί συστάσεως των Δήμων» 27 Δεκεμβρίου 1883, εισάγεται η έννοια της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Στο νόμο αυτό δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στο μέγεθος των Δήμων που χαρακτηρίζονται σε τρία επίπεδα. Στη συνέχεια με το νόμο ΔΝΖ/1912 επί πρωθυπουργίας Βενιζέλου εισάγεται ο όρος της κοινότητας για περιοχές με μικρό πληθυσμό που μαζί με τους Δήμους αποτελούν τον Α' βαθμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Με νόμο το 1986 προβλέφθηκε και ο Β' βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης με τις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις. Στη συνέχεια, με το νόμο 2539/1997 «Νόμος Καποδίστρια» παρατηρείται συνένωση των Δήμων και

συγκεκριμένα από 457 Δήμους και 5.318 κοινότητες με την εφαρμογή του Προγράμματος «Καποδίστρια» δημιουργούνται 914 Δήμοι και 120 κοινότητες.

Σύμφωνα με το άρθρο 102 του Συντάγματος που ψηφίστηκε με τη Ζ' Αναθεωρητική Βουλή των Ελλήνων κατοχυρώνεται η ύπαρξη και η σημασία του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' & Β' Βαθμού.¹ Συγκεκριμένα καθιερώνονται πέντε βασικές αρχές για τους οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης: α) Η οικονομική αυτοτέλεια των ΟΤΑ β) Η μέριμνα του κράτους για την χορήγηση αναγκαίων πόρων γ) Ο δημοσιονομικός έλεγχος των ΟΤΑ, για τη διασφάλιση της διαφάνειας ως προς τη διαχείριση των οικονομικών πόρων δ) Υπογραμμίζεται η σημασία που έχει η άμεση εφαρμογή της αρχής της αναλογίας ανάμεσα στις αρμοδιότητες που μεταβιβάζονται και τους πόρους που μεταφέρονται στη Τοπική Αυτοδιοίκηση ε) Η δυνατότητα των ΟΤΑ να επιβάλλουν και να εισπράττουν απευθείας τα τοπικά έσοδα. (Κ.Κ. Νικολόπουλος, 2009, σελ.14).

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση κατοχυρώνεται και με τον Ευρωπαϊκό χάρτη Τοπικής Αυτονομίας (Ν. 1850/1989).²

Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για πρώτη φορά στη Συνθήκη του Μάαστριχτ γίνεται αναφορά στο θεσμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης διότι συστήνεται η «Επιτροπή Περιφερειών» και αναγνωρίζεται το εκλογικό δημοτικό δικαίωμα. Σήμερα παρατηρείται ολοένα αυξανόμενη διείσδυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε θέματα τοπικού Χαρακτήρα. Το Ευρωπαϊκό δίκαιο δεσμεύει τα κράτη-μέλη αλλά και τους οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Με το νόμο 3852/2010 «Πρόγραμμα Καλλικράτης» καταργούνται οι κοινότητες και οι Δήμοι συνενώνονται και μειώνονται στους 325 οι οποίοι και αποτελούν τον Α' Βαθμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης δεν αποτελεί μόνο διαφοροποίηση της χωροθέτησης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αλλά συνιστά ριζική αναδιάρθρωση της Ελληνικής Πολιτείας με σκοπό την ενίσχυση της αποκέντρωσης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Τα τελευταία χρόνια στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ξεκίνησε η διαδικασία μεταρρυθμίσεων με σκοπό την αποκέντρωση τόσο των αρμοδιοτήτων

¹ Σύνταγμα της Ελλάδας, (ΦΕΚ 85/18-04-2001 τ.Α') άρθρο102

²www.hellenicparliament.gr

όσο και των οικονομικών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Τα κύρια χαρακτηριστικά των σύγχρονων εξελίξεων στους ΟΤΑ των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο βασικές κατηγορίες:

- Ενίσχυση του Περιφερειακού Επιπέδου και
- Ενίσχυση και δημιουργία ενός νέου μοντέλου τοπικής οντότητας αυτού των μητροπολιτικών περιοχών³.

1.3 Η οικονομική διοίκηση και διαχείριση των ΟΤΑ

Για την οικονομική διοίκηση και διαχείριση των ΟΤΑ εφαρμόζονται οι διατάξεις του Β.Δ 17-5/15-6-1959 (ΦΕΚ 114 Α΄) «Περί οικονομικής διοικήσεως και λογιστικού των Δήμων και Κοινοτήτων» και παράλληλα οι διατάξεις του Π.Δ 315/1999 (ΦΕΚ 302 Α΄) με το οποίο καθιερώθηκε η εφαρμογή του διπλογραφικού συστήματος παράλληλα με το δημόσιο λογιστικό.

Για την άσκηση σωστής οικονομικής διοίκησης απαιτείται η χρήση διαφόρων εργαλείων μεταξύ των οποίων ο Προϋπολογισμός που στο δημόσιο τομέα η έννοια του Προϋπολογισμού έχει μεγάλη σημασία διότι είναι το εργαλείο με το οποίο καθορίζεται το ετήσιο δημοσιονομικό πρόγραμμα δράσης. Ο Απολογισμός κάθε οικονομικού έτους διαμορφώνεται από τα αποτελέσματα της εκτέλεσης του προϋπολογισμού εσόδων και εξόδων. Πρέπει να σημειωθεί ότι τόσο ο Προϋπολογισμός όσο και ο Απολογισμός διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες:

- ΕΣΟΔΑ
- ΕΞΟΔΑ-ΔΑΠΑΝΕΣ

³ Βλ. Ράλλης Γκέκας- Κατερίνα Μήτσου, «Καλλικράτης – η Ευρωπαϊκή Τοπική Αυτοδιοίκηση συγκριτικά στοιχεία και πολιτικές-ΕΕΤΑΑ» σελ.8.

Τα ποσά που αναγράφονται στα δύο μέρη πρέπει να είναι ίσα δηλ. να είναι ισοσκελισμένα. Ο τύπος του Προϋπολογισμού /Απολογισμού παρουσιάζεται παρακάτω:

Πίνακας 1.1
Προϋπολογισμός/Απολογισμός

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ/ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΟΤΑ Α' ΒΑΘΜΟΥ	
ΕΣΟΔΑ	ΕΞΟΔΑ
0-ΤΑΚΤΙΚΑ	6-ΕΞΟΔΑ ΧΡΗΣΗΣ
1-ΕΚΤΑΚΤΑ	7-ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ
2-ΕΣΟΔΑ ΠΟΕ ΠΟΥ ΒΕΒΑΙΩΝΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ	8-ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΠΟΕ- ΑΠΟΔΟΣΕΙΣ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ
	9-ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ
3-ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΔΑΝΕΙΩΝ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΕΤΩΝ	
4-ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΥΠΕΡ ΤΡΙΤΩΝ- ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΧΡΗΜΑΤΩΝ	
5-ΧΡΗΜΑΤΙΚΟ ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΤΟΥΣ	

1.4 Αριθμοδείκτες με βάση τον προϋπολογισμό/απολογισμό των Δήμων

Οι χρηματοοικονομικοί δείκτες στην οικονομική ανάλυση είναι απαραίτητοι, καθώς συνοψίζουν με συστηματικό τρόπο μεγάλο όγκο χρηματοοικονομικών δεδομένων και οδηγούν στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων. Οι οικονομικοί δείκτες αποτελούν σχέσεις/συσχετίσεις μεταξύ οικονομικών μεγεθών με στόχο την ανάλυση της οικονομικής κατάστασης του οργανισμού. Η χρήση των δεικτών από τους ΟΤΑ μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό εργαλείο σε ότι αφορά υλοποίηση μακροπρόθεσμων αναπτυξιακών τους στόχων. Επιπλέον, διευκολύνει τον εντοπισμό διαχειριστικών αδυναμιών και μπορεί να δώσει λύσεις σε μακροχρόνια προβλήματα όπως αυτά που σχετίζονται με την χρηματοδότηση των Δήμων. Οι ΟΤΑ πλέον έχουν πολλαπλές πηγές χρηματοδότησης. Η αξιοποίηση των δεδομένων που παρέχουν οι δείκτες μπορεί να αποδειχθεί χρήσιμη σε ότι αφορά την εξεύρεση νέων πηγών χρηματοδότησης. Τέλος οι δείκτες δίνουν την δυνατότητα στους δημότες να ενημερωθούν σχετικά με την χρήση των δημοτικών πόρων και την δημιουργία ωφελειών προς αυτούς.

Πίνακας 1.2
Παρουσίαση Αριθμοδεικτών

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ	ΤΡΟΠΟΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	ΣΗΜΑΣΙΑ
Δείκτης Αυτονομίας	Σύνολο Τακτικών Εσόδων((Ομάδα 0, Υποκατηγορία 211, Υποκατηγορία 321, Υποκατηγορία 511)) / Συνολικά Έσοδα (Ομάδες: 0, 1, 2, 3, 4, 5)	Δείχνει το ποσοστό συμμετοχής των τακτικών εσόδων στο σύνολο των εσόδων του Δήμου. ⁴
Δείκτης Αστάθειας	Σύνολο Εκτάκτων Εσόδων (Ομάδα 1, Υποκατηγορία 221, Υποκατηγορία 322, Υποκατηγορία 512) / Συνολικά Έσοδα	Δείχνει το ποσοστό συμμετοχής των εκτάκτων εσόδων στο σύνολο των εσόδων του Δήμου. ⁵
Δείκτης Εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις	Τακτικές επιχορηγήσεις για λειτουργικές (ΚΑ06)δαπάνες/ Σύνολο Εσόδων	Εκφράζει το ποσοστό συμμετοχής των επιχορηγήσεων (τακτικών για λειτουργικές δαπάνες) του Δήμου στο σύνολο των εσόδων του. ⁶
Δείκτης Εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις	Έκτακτες επιχορηγήσεις (ΚΑ12,13) /Σύνολο Εσόδων	Εκφράζει το ποσοστό συμμετοχής των έκτακτων επιχορηγήσεων στο σύνολο των εσόδων. ⁷
Δείκτης Ανεξαρτησίας	Ίδια Έσοδα (0-06+1-12-13+2-2212+3-31-3222+5) / Συνολικά Έσοδα	Εκφράζει το ποσοστό συμμετοχής των ιδίων εσόδων του Δήμου στο σύνολο των εσόδων ⁸
Δείκτης συμμετοχής Λειτουργικών Δαπανών στα συνολικά έξοδα	Σύνολο Εξόδων χρήσης (ομάδα 6)/ Συνολικά Έξοδα (Ομάδες: 6, 7, 8 μείον Κατηγορία 85)	Δείχνει τι ποσοστό των συνολικών εξόδων αποτελούν οι λειτουργικές δαπάνες του Δήμου. ⁹
Δείκτης συμμετοχής Επενδύσεων στα συνολικά έξοδα	Συνολικό ποσό επενδύσεων (ομάδα 7) / Συνολικά Έξοδα	Δείχνει τι ποσοστό των συνολικών εξόδων έχει διατεθεί σε έργα και επενδύσεις. ¹⁰

⁴ Όσο μεγαλύτερη είναι η τιμή του δείκτη τόσο μεγαλύτερη είναι η αυτοδυναμία του Δήμου καθώς στηρίζεται σε τακτικά έσοδα που μπορούν να προβλεφθούν και να υπάρχει καλύτερος οικονομικός προγραμματισμός και σχεδιασμός.

⁵ Όσο μεγαλύτερη είναι η τιμή αυτού του δείκτη τόσο περισσότερο εξαρτάται ο ΟΤΑ από μη ελεγχόμενες πηγές εσόδων σε ετήσια βάση και μικρή δυνατότητα αυτόνομου οικονομικού προγραμματισμού.

⁶ Όσο αυξάνει η τιμή του δείκτη, τόσο περισσότερο περιορίζεται η αυτοδυναμία του Δήμου και παρατηρείται εξάρτηση από επιχορηγήσεις για την κάλυψη λειτουργικών δαπανών αλλά και επενδύσεων.

⁷ Υψηλές τιμές δείχνουν ότι ο Δήμος έχει προχωρήσει σε προγραμματισμό για επενδύσεις. Επίσης μπορεί να υποδηλώνουν πως βρίσκεται σε στάδιο ταχείας ανάπτυξης, όπου είναι απαραίτητη η δημιουργία υποδομών. Από την άλλη, οι υψηλές τιμές μπορεί να οφείλονται σε αρκετά μειωμένα λειτουργικά έξοδα.

⁸ Όσο αυξάνει αυτός ο δείκτης, τόσο μικρότερη είναι η εξάρτηση του ΟΤΑ από τις τακτικές και έκτακτες επιχορηγήσεις και από άλλα έσοδα και έτσι έχει την δυνατότητα να κάνει έναν αποτελεσματικό οικονομικό προγραμματισμό.

⁹ Υψηλές τιμές του δείκτη, δείχνουν ότι μεγάλο μέρος των εξόδων έχει διατεθεί για έξοδα χρήσης και δεν έχουν προγραμματισθεί πολλές επενδύσεις (έργα, αγορές παγίων κτλ.).

¹⁰ Υψηλές τιμές δείχνουν ότι ο Δήμος έχει προχωρήσει σε προγραμματισμό για επενδύσεις. Επίσης μπορεί να υποδηλώνουν πως βρίσκεται σε στάδιο ταχείας ανάπτυξης, όπου είναι απαραίτητη η δημιουργία υποδομών. Από την άλλη, οι υψηλές τιμές μπορεί να οφείλονται είτε σε αρκετά μειωμένα λειτουργικά έξοδα.

Πίνακας 1.2

Συνέχεια

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ	ΤΡΟΠΟΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	ΣΗΜΑΣΙΑ
Δείκτης Υποχρεώσεων	Οφειλές ΠΟΕ(ΚΑ81) / Συνολικά Έξοδα(6,7,8-85)	Εκφράζει το ποσοστό των ανεξόφλητων οφειλών παρελθόντων οικονομικών ετών ως προς το σύνολο των εξόδων ¹¹
Δείκτης Απαιτήσεων	Εισπρακτέα Υπόλοιπα(ΚΑ 32) / Συνολικά Έσοδα	Εκφράζει το ποσοστό των ανείσπρακτων εσόδων ως προς το σύνολο των εισπραχθέντων εσόδων ¹²

1.5 Ανακεφαλαίωση

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάστηκε συνοπτικά η ιστορία του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα. Έγινε μια σύντομη αναφορά στην οικονομική διοίκηση και διαχείριση των ΟΤΑ και στις γενικές αρχές που διέπουν τον προϋπολογισμό/απολογισμό τους. Στην συνέχεια εξετάστηκε η χρησιμότητα των αριθμοδεικτών και έγινε ειδική αναφορά σε εκείνους που χρησιμοποιήθηκαν κατά την εκπόνηση της εργασίας.

¹¹ Όσο αυξάνει αυτός ο δείκτης, τόσο μεγαλύτερες είναι οι υποχρεώσεις του Δήμου προς τρίτους.

¹² Όσο μεγαλύτερος αυτός ο δείκτης τόσο αυξάνονται οι απαιτήσεις του Δήμου από τρίτους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΔΗΜΩΝ 16 ΝΟΜΩΝ

2.1 Εισαγωγή

Στη συνέχεια, θα γίνει προσπάθεια οικονομικής ανάλυσης απολογιστικών στοιχείων των Δήμων δεκαέξι (16) Νομών κυρίως που περιλαμβάνουν νησιά κατά την περίοδο 2005-2016 και σύγκριση των απολογιστικών στοιχείων των Δήμων όλων των Νομών της Ελλάδος από 2013-2016 με τη χρήση αριθμοδεικτών .

Οι Νομοί στους οποίους ανήκουν οι Δήμοι των οποίων τα απολογιστικά στοιχεία θα αποτελέσουν αντικείμενο οικονομικής ανάλυσης είναι οι εξής: Δωδεκανήσου, Εύβοιας, Ζακύνθου, Ηρακλείου, Καβάλας, Κέρκυρας, Κεφαλληνίας, Κυκλάδων, Λασιθίου, Λέσβου, Λευκάδος, Μαγνησίας, Ρέθυμνου, Σάμου, Χανίων και Χίου. Το Παράρτημα Α περιέχει πίνακες αντιστοίχισης «Καποδιστριακών – Καλλικρατικών» Δήμων των δεκαέξι νομών.

Οι συγκεκριμένοι νομοί επελέγησαν επειδή αποτελούν δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς. Ο τουρισμός αποτελεί το βασικότερο τομέα ανάπτυξης στην Ελλάδα ακόμη και στην περίοδο της οικονομικής κρίσης και η αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος θεωρείται στρατηγικός στόχος ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας. Η άνοδος της τουριστικής κίνησης των τελευταίων ετών επιβεβαιώνει την εικόνα ότι ο τουρισμός είναι η βαριά βιομηχανία της Ελλάδος. Ο τουρισμός συμβάλλει σημαντικά στην αύξηση του ΑΕΠ, στις επενδύσεις και στην απασχόληση και γενικότερα στη θετική πορεία της οικονομίας. Ένας από τους στόχους της διπλωματικής εργασίας είναι να διερευνηθεί και η επίδραση του τουρισμού, στα έσοδα των Δήμων μετά την εφαρμογή του Καλλικράτη.

2.2 Απολογιστικά στοιχεία των Δήμων

Πίνακας 2.1

Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Δωδεκανήσου

ΔΗΜΟΙ ΝΟΜΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ							
ΕΣΟΔΑ-ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΑ							
ΟΙΚΟΝ. ΕΤΟΣ	ΟΜΑΔΑ 0	ΟΜΑΔΑ 1	ΟΜΑΔΑ 2	ΟΜΑΔΑ 3	ΟΜΑΔΑ 4	ΟΜΑΔΑ 5	ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ
2005	605,000.00	883,000.00	0	26,000.00	0	857,000.00	2,371,000.00
2006	627,000.00	1808,000.00	0	11,000.00	0	908,000.00	3,354,000.00
2007	663,000.00	505,000.00	0	6,000.00	0	633,000.00	1,807,000.00
2008	733,000.00	803,000.00	0	7,000.00	0	924,000.00	2,466,000.00
2009	917,000.00	1197,000.00	911,000.00	5,000.00	0	1,225,000.00	4,255,000.00
2010	99,348,824.00	37,750,303.00	4,255,248.00	8,210,966.00	24,695,623.00	26,586,738.00	200,847,702.00
2011	104,848,568.00	39,471,665.00	4,619,106.00	4,084,974.00	20,962,826.00	18,659,981.00	192,647,120.00
2012	105,269,706.00	34,844,988.00	8,032,933.00	3,788,394.00	25,625,903.00	29,386,490.00	206,948,414.00
2013	98,879,918.06	32,541,327.55	7,829,134.44	4,455,811.90	22,503,105.97	25,567,644.93	191,776,942.85
2014	101,574,835.91	33,168,148.82	6,816,891.59	5,960,861.78	21,845,929.70	28,510,692.74	197,877,360.54
2015	99,326,023.19	23,948,190.06	2,062,820.86	5,198,822.28	19,543,724.14	37,144,015.74	187,223,596.27
2016	104,116,772.38	18,739,076.98	2,113,743.62	4,713,330.85	19,772,349.38	47,998,543.50	197,453,816.71

Από τη μελέτη των απολογιστικών στοιχείων των Δήμων του Νομού Δωδεκανήσου και διαπιστώνουμε σε ότι αφορά την πενταετία 2005-2009 ότι παρατηρείται έλλειψη αξιόπιστων οικονομικών στοιχείων και δεν είναι δυνατό να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα. Παρατηρώντας τα δεδομένα για τα έτη 2010-2016 τα τακτικά έσοδα των δήμων του νομού Δωδεκανήσου είναι σχετικά σταθερά. Η εν λόγω χρονική περίοδο σηματοδοτείται και από τη μεγαλύτερη θεσμική αλλαγή στους ΟΤΑ: η εφαρμογή του προγράμματος «Καλλικράτη».

Πίνακας 2.2
Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Ευβοίας

ΔΗΜΟΙ ΝΟΜΟΥ ΕΥΒΟΙΑΣ							
ΕΣΟΔΑ-ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΑ							
ΟΙΚΟΝ. ΕΤΟΣ	ΟΜΑΔΑ 0	ΟΜΑΔΑ 1	ΟΜΑΔΑ 2	ΟΜΑΔΑ 3	ΟΜΑΔΑ 4	ΟΜΑΔΑ 5	ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ
2005	486,000.00	172,000.00	8,000.00	93,000.00	0	270,000.00	1,029,000.00
2006	522,000.00	123,000.00	26,000.00	102,000.00	0	311,000.00	1,084,000.00
2007	548,000.00	129,000.00	27,000.00	107,000.00	0	327,000.00	1,138,000.00
2008	610,000.00	179,000.00	13,000.00	114,000.00	0	456,000.00	1,372,000.00
2009	715,000.00	207,000.00	10,000.00	118,000.00	4,000.00	323,000.00	1,378,000.00
2010	56,676,680.00	23,299,969.00	3,835,822.00	5,968,556.00	10,147,928.00	23,963,147.00	123,892,102.00
2011	78,457,771.00	16,044,584.00	3,241,758.00	0	13,599,292.00	0	113,352,954.00
2012	69,999,703.00	18,207,057.00	7,990,532.00	1,886,088.00	13,289,260.00	22,652,601.00	134,025,241.00
2013	65,696,198.64	30,134,020.26	5,357,586.90	2,903,837.04	13,269,087.53	23,135,652.82	140,496,383.19
2014	66,230,505.00	20,490,768.97	3,876,766.35	1,957,088.72	12,775,340.74	25,315,984.01	130,428,557.46
2015	66,230,505.00	18,067,645.18	4,647,258.46	1,744,672.10	11,750,718.39	23,074,665.47	125,515,464.60
2016	64,828,643.61	15,036,889.63	3,306,481.36	1,828,787.31	11,992,460.01	27,554,132.78	124,547,394.70

Στην περίπτωση των Δήμων του Νομού Εύβοιας την περίοδο 2013-2016 και ενώ τα τακτικά έσοδα είναι περίπου σταθερά, η πτώση στο γενικό σύνολο είναι σημαντική. Παρατηρείται κυρίως στην κατηγορία των εσόδων από έκτακτες πηγές.

Πίνακας 2.3
Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Ζακύνθου

ΔΗΜΟΙ ΝΟΜΟΥ ΖΑΚΥΝΘΟΥ							
ΕΣΟΔΑ-ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΑ							
ΟΙΚΟΝ. ΕΤΟΣ	ΟΜΑΔΑ 0	ΟΜΑΔΑ 1	ΟΜΑΔΑ 2	ΟΜΑΔΑ 3	ΟΜΑΔΑ 4	ΟΜΑΔΑ 5	ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ
2010	8,591,146.00	3,650,501.00	743,724.00	94,492.00	1,361,775.00	1,907,364.00	16,349,002.00
2011	17,269,522.00	6,153,287.00	1,347,181.00	368,786.00	2,536,666.00	1,489,501.00	29,164,943.00
2012	14,648,488.00	3,654,212.00	2,509,265.00	455,444.00	2,365,755.00	1,140,860.00	24,774,024.00
2013	12,944,267.14	5,576,967.04	2,860,731.39	313,137.37	2,446,519.29	754,730.05	24,896,352.28
2014	14,033,074.68	2,322,380.08	1,587,238.11	709,395.39	2,176,169.17	439,690.12	21,267,947.55
2015	14,922,274.29	2,248,739.53	1,894,741.79	387,591.78	2,079,787.08	599,228.16	22,132,362.63
2016	14,450,715.30	4,268,691.48	1,676,149.11	580,175.95	2,106,992.04	921,781.09	24,004,504.97

Για τους Δήμους του Νομού Ζακύνθου για τα έτη 2005-2009 δεν υπάρχουν οικονομικά στοιχεία στα αρχεία της ΕΛΣΤΑΤ, ενώ από το 2010 και μετά υπάρχουν στοιχεία από το αρχείο του ΥΠ.ΕΣ.. Αν οι χρονιές 2010-2011, που παρουσιάζουν και την μεγαλύτερη διακύμανση στα έσοδα (16-29 εκ.), αγνοηθούν τότε προκύπτει ότι την περίοδο 2014-2015 τα έσοδα των δήμων Ζακύνθου παρουσίασαν σημαντική μείωση, της τάξης του 11-15%, και άρχισαν να ανακάμπτουν το 2016. Η διαφορά οφείλεται και πάλι κυρίως στην κατηγορία των εκτάκτων εσόδων.

Πίνακας 2.4
Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Ηρακλείου

ΔΗΜΟΙ ΝΟΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ							
ΕΣΟΔΑ-ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΑ							
ΟΙΚΟΝ. ΕΤΟΣ	ΟΜΑΔΑ 0	ΟΜΑΔΑ 1	ΟΜΑΔΑ 2	ΟΜΑΔΑ 3	ΟΜΑΔΑ 4	ΟΜΑΔΑ 5	ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ
2010	67,621,366.00	25,620,761.00	3,213,169.00	30,115,447.00	11,785,232.00	18,401,098.00	156,757,073.00
2011	106,272,165.00	22,934,260.00	4,415,568.00	5,296,438.00	18,780,061.00	25,968,243.00	183,666,735.00
2012	96,444,608.00	44,020,917.00	5,344,136.00	5,304,441.00	19,017,010.00	20,409,540.00	190,540,652.00
2013	93,203,838.31	68,367,127.85	3,563,012.77	5,069,053.51	17,061,675.62	22,894,184.62	210,158,892.68
2014	91,011,990.71	38,392,822.60	5,266,643.64	15,098,136.45	16,778,225.15	29,578,149.87	196,125,968.42
2015	98,627,910.02	27,529,823.88	3,994,708.94	5,247,584.17	15,350,245.32	42,452,426.96	193,202,699.29
2016	107,108,292.90	18,441,032.91	3,495,438.54	11,884,701.75	15,680,022.30	50,879,479.17	207,488,967.57

Επίσης, στους Δήμους του Νομού Ηρακλείου επίσημα στοιχεία για την οικονομική πορεία των Δήμων μεταξύ των ετών 2005 και 2009 δεν είναι γνωστά. Και εδώ πάλι παρατηρείται μείωση στα έσοδα την περίοδο 2014-2015 και σημαντική ανάκαμψη το 2016. Μάλιστα το 2016 παρατηρείται σημαντική αύξηση στα τακτικά έσοδα, που φτάνουν τα 107.1 εκ. και είναι η υψηλότερη τιμή από την έναρξη εφαρμογής του Καλλικράτη, ενώ ταυτόχρονα τα έσοδα από έκτακτες πηγές έχουν αντίστοιχα την μικρότερη τιμή, μόλις 18.4 εκ. ευρώ.

Πίνακας 2.5
Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Καβάλας

ΔΗΜΟΙ ΝΟΜΟΥ ΚΑΒΑΛΑΣ							
ΕΣΟΔΑ-ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΑ							
ΟΙΚΟΝ. ΕΤΟΣ	ΟΜΑΔΑ 0	ΟΜΑΔΑ 1	ΟΜΑΔΑ 2	ΟΜΑΔΑ 3	ΟΜΑΔΑ 4	ΟΜΑΔΑ 5	ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ
2010	45,060,438.00	15,091,381.00	1,146,392.00	1,461,261.00	1,064,723.00	8,871,264.00	72,695,459.00
2011	58,035,810.00	14,309,835.00	595,358.00	1,305,920.00	1,956,580.00	5,588,674.00	81,792,177.00
2012	48,417,817.00	25,731,671.00	966,351.00	3,716,288.00	8,248,978.00	5,497,354.00	92,578,459.00
2013	46,685,931.80	28,541,337.52	1,176,678.79	1,885,537.62	8,149,937.09	13,131,191.17	99,570,613.99
2014	48,676,821.25	22,883,658.63	1,210,533.78	2,505,760.00	7,656,039.71	10,054,949.79	92,987,763.16
2015	47,954,898.72	24,837,345.48	665,210.41	1,296,428.40	7,706,354.61	15,277,126.95	97,737,364.57
2016	50,216,733.49	10,655,652.73	1,144,698.51	1,073,753.99	7,708,688.72	17,619,179.41	88,418,706.85

Οι Δήμοι του Νομού Καβάλας από το 2010 και μετά που υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία παρουσιάζουν σταθερή αύξηση γενικά των εσόδων τους με ιδιαίτερη σημασία την κατηγορία του χρηματικού υπολοίπου (ΟΜΑΔΑ 5) που από έτος σε έτος έχει αυξηθεί σημαντικά που σημαίνει μείωση δαπανών αλλά ίσως και

επενδύσεων. Αν και το έτος 2016 τα τακτικά έσοδα των δήμων του νομού Καβάλας έφτασαν στο μέγιστο των ετών 2012-2016 (50.2 εκ.) η πτώση των εσόδων της ομάδας 1 κατά περίπου 14 εκ. οδήγησε σε πτώση κατά 9.3 εκ. ευρώ στο σύνολο.

Πίνακας 2.6
Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Κέρκυρας

ΔΗΜΟΙ ΝΟΜΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ							
ΕΣΟΔΑ-ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΑ							
ΟΙΚΟΝ. ΕΤΟΣ	ΟΜΑΔΑ 0	ΟΜΑΔΑ 1	ΟΜΑΔΑ 2	ΟΜΑΔΑ 3	ΟΜΑΔΑ 4	ΟΜΑΔΑ 5	ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ
2005	549,000.00	551,000.00	2,000.00	0	0	270,000.00	1,372,000.00
2006	604,000.00	606,000.00	2,000.00	0	0	297,000.00	1,509,000.00
2007	836,000.00	801,000.00	2,000.00	0	0	813,000.00	2,452,000.00
2008	899,000.00	794,000.00	2,000.00	0	0	997,000.00	2,692,000.00
2009	1,217,000.00	1,075,000.00	0	0	0	801,000.00	3,093,000.00
2010	34,589,744.00	17,448,197.00	2,785,160.00	2,818,703.00	7,498,574.00	2,244,035.00	67,384,413.00
2011	45,111,528.00	12,504,741.00	4,221,781.00	763,601.00	7,476,125.00	2,848,224.00	72,926,000.00
2012	41,775,919.00	12,724,647.00	3,049,361.00	848,777.00	8,176,627.00	4,157,967.00	70,733,298.00
2013	36,214,928.22	23,547,340.77	2,630,221.37	1,351,660.19	6,987,625.44	6,278,413.63	77,010,189.62
2014	39,281,823.68	7,446,195.85	2,700,019.83	791,837.77	6,633,470.38	13,190,717.72	70,044,065.23
2015	33,229,091.47	8,886,154.43	2,036,341.25	885,505.70	5,926,591.14	7,431,293.76	58,394,977.75
2016	41,137,569.55	7,454,089.39	2,190,420.11	1,185,079.42	6,910,002.82	9,800,820.67	68,677,981.96

Η μεγάλη τουριστική κίνηση αποτελεί θετικό στοιχείο στις εισπράξεις των εσόδων του Δήμου. Σε αυτή την περίπτωση παρατηρείται σημαντική πτώση στα έσοδα του έτους 2015 που οφείλεται κυρίως στα μειωμένα τακτικά έσοδα. Ενδεχομένως το προσφυγικό σε συνδυασμό με την πολιτική κρίση να επηρέασαν τα έσοδα των Δήμων που αποτελούν προορισμό για τουρίστες με μεγαλύτερη οικονομική άνεση.

Πίνακας 2.7
Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Κεφαλληνίας

ΔΗΜΟΙ ΝΟΜΟΥ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ							
ΕΣΟΔΑ-ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΑ							
ΟΙΚΟΝ. ΕΤΟΣ	ΟΜΑΔΑ 0	ΟΜΑΔΑ 1	ΟΜΑΔΑ 2	ΟΜΑΔΑ 3	ΟΜΑΔΑ 4	ΟΜΑΔΑ 5	ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ
2005	274,000.00	422,000.00	11,000.00	1,000.00	0	4,000.00	712,000.00
2006	301,000.00	464,000.00	12,000.00	1,000.00	0	4,000.00	782,000.00
2007	312,000.00	195,000.00	0	11,000.00	0	35,000.00	553,000.00
2008	426,000.00	429,000.00	0	11,000.00	0	6,000.00	872,000.00
2009	447,000.00	582,000.00	0	15,000.00	0	14,000.00	1,058,000.00
2010	3,833,335.00	2,068,289.00	203,198.00	159,195.00	726,474.00	533,918.00	7,524,409.00
2011	20,817,148.00	6,973,612.00	1,434,544.00	542,262.00	3,014,319.00	425,335.00	33,207,220.00
2012	17,751,786.00	7,408,003.00	2,411,750.00	773,894.00	3,706,484.00	5,575,812.00	37,627,729.00
2013	16,111,727.33	11,153,647.25	1,591,421.06	3,722,962.09	3,269,526.12	6,363,829.90	42,213,113.75
2014	17,163,197.11	15,343,952.64	923,140.91	997,197.51	3,426,126.63	3,914,317.64	41,767,932.44
2015	17,971,973.50	5,391,958.16	1,694,782.68	652,204.04	3,386,863.83	6,582,642.13	35,680,424.34
2016	18,566,099.69	5,351,955.06	1,890,629.52	659,158.05	3,179,226.47	6,189,694.07	35,836,762.86

Στους Δήμους του Νομού Κεφαλληνίας με την πάροδο του χρόνου παρατηρείται σταδιακή αύξηση των εισπραχθέντων εσόδων από το 2005-2016 και ιδίως από το 2010 και μετά. Πρέπει να αναφερθεί ότι ο Νομός στις αρχές του 2014 επλήγη από δυνατό σεισμό με καταστροφικές συνέπειες. Τα έσοδα της Ομάδας 1 εμφανίζονται αρκετά μειωμένα κατά τα έτη 2015 -2016 και στο σύνολο των εσόδων παρατηρείται μείωση σε σχέση με τα προηγούμενα έτη.

Πίνακας 2.8
Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Κυκλάδων

ΟΙΚΟΝ. ΕΤΟΣ	ΟΜΑΔΑ 0	ΟΜΑΔΑ 1	ΟΜΑΔΑ 2	ΟΜΑΔΑ 3	ΟΜΑΔΑ 4	ΟΜΑΔΑ 5	ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ
2005	3,367,000.00	3,053,000.00	55,000.00	134,000.00	0	3,192,000.00	9,801,000.00
2006	3,921,000.00	3,224,000.00	87,000.00	135,000.00	4,000.00	2,918,000.00	10,289,000.00
2007	4,542,000.00	3,305,000.00	98,000.00	146,000.00	158,000.00	2,729,000.00	10,978,000.00
2008	4,933,000.00	4,608,000.00	64,000.00	148,000.00	190,000.00	3,880,000.00	13,823,000.00
2009	5,550,000.00	3,993,000.00	231,000.00	210,000.00	210,000.00	4,601,000.00	14,795,000.00
2010	50,682,283.00	28,377,550.00	5,346,241.00	2,344,340.00	7,083,012.00	26,250,972.00	120,084,398.00
2011	64,682,585.00	18,208,386.00	5,117,211.00	4,721,185.00	10,521,045.00	24,226,991.00	127,477,403.00
2012	58,008,991.00	28,008,859.00	9,618,842.00	2,380,426.00	10,002,033.00	24,587,000.00	132,606,151.00
2013	67,670,486.61	28,688,372.33	7,848,189.35	3,667,153.01	11,810,484.63	35,690,761.12	155,375,447.05
2014	72,831,836.66	31,363,980.81	7,039,363.63	4,378,931.76	14,091,285.12	42,424,566.54	172,129,964.52
2015	58,619,839.59	26,058,676.64	6,325,427.95	3,360,474.06	11,272,210.98	45,163,018.07	150,799,647.29
2016	62,418,407.95	17,845,599.88	7,157,972.70	3,268,568.46	12,036,471.13	50,682,851.44	153,409,871.56

Και στην περίπτωση των Κυκλάδων, όπως και της Κέρκυρας, παρατηρείται σημαντική πτώση τόσο στα έσοδα της Ομάδας 0 όσο και στο γενικό σύνολο το 2015 και μερική ανάκαμψη το 2016.

Πίνακας 2.9
Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Λασιθίου

ΔΗΜΟΙ ΝΟΜΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ							
ΕΣΟΔΑ-ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΑ							
ΟΙΚΟΝ. ΕΤΟΣ	ΟΜΑΔΑ 0	ΟΜΑΔΑ 1	ΟΜΑΔΑ 2	ΟΜΑΔΑ 3	ΟΜΑΔΑ 4	ΟΜΑΔΑ 5	ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ
2007	810,000.00	398,000.00	0	0	0	0	1,208,000.00
2008	927,000.00	515,000.00	64,000.00	0	5,000.00	680,000.00	2,191,000.00
2009	619,000.00	441,000.00	58,000.00	350,000.00	0	1,148,000.00	2,616,000.00
2010	27,406,170.00	10,286,251.00	3,839,508.00	1,709,032.00	5,238,499.00	18,457,505.00	66,936,965.00
2011	26,240,280.00	11,590,773.00	3,841,192.00	1,286,270.00	5,946,810.00	11,436,493.00	60,341,818.00
2012	24,707,097.00	7,640,462.00	7,579,695.00	1,539,703.00	6,089,280.00	11,446,645.00	59,002,882.00
2013	24,768,089.90	10,967,900.39	4,617,596.20	2,483,709.19	5,863,963.08	9,972,579.32	58,673,838.08
2014	26,289,721.77	14,493,589.88	3,424,949.56	2,541,606.50	6,459,075.82	12,207,537.49	65,416,481.02
2015	26,582,388.65	13,566,793.88	3,301,051.41	2,069,698.05	5,608,200.77	15,458,792.48	66,586,925.24
2016	28,571,675.13	5,096,690.13	4,016,172.01	2,182,638.95	5,685,543.01	16,019,877.75	61,572,596.98

Στους Δήμους του Νομού Λασιθίου δεν υπάρχουν στοιχεία για τα έτη 2005-2006, ενώ για το 2007-2009 τα στοιχεία είναι ελλιπή. Ο νομός Λασιθίου μοιάζει κάπως με τον Νομό Καβάλας. Το 2016 είναι η χρονιά με τα υψηλότερα έσοδα από την εφαρμογή του Καλλικράτη σε ότι αφορά την ομάδα 0 αλλά στο γενικό σύνολο τα έσοδα εμφανίζονται μειωμένα λόγω των μειωμένων εσόδων της ομάδας 1.

Πίνακας 2.10
Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Λέσβου

ΔΗΜΟΙ ΝΟΜΟΥ ΛΕΣΒΟΥ							
ΕΣΟΔΑ-ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΑ							
ΟΙΚΟΝ. ΕΤΟΣ	ΟΜΑΔΑ 0	ΟΜΑΔΑ 1	ΟΜΑΔΑ 2	ΟΜΑΔΑ 3	ΟΜΑΔΑ 4	ΟΜΑΔΑ 5	ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ
2005	318,000.00	991,000.00	0	2,000.00	0	738,000.00	2,047,000.00
2006	363,000.00	243,000.00	0	17,000.00	0	779,000.00	1,402,000.00
2007	417,000.00	111,000.00	0	13,000.00	0	812,000.00	1,353,000.00
2008	450,000.00	167,000.00	0	12,000.00	0	882,000.00	1,511,000.00
2009	547,000.00	717,000.00	0	18,000.00	0	1,108,000.00	2,390,000.00
2010	29,151,695.00	33,253,222.00	1,979,316.00	1,067,560.00	4,186,212.00	8,978,754.00	78,616,759.00
2011	41,932,663.00	9,184,247.00	1,700,381.00	1,045,789.00	6,922,290.00	4,574,379.00	65,359,749.00
2012	31,012,070.00	15,836,708.00	2,344,725.00	1,761,118.00	7,323,113.00	12,691,592.00	70,969,326.00
2013	34,595,854.48	16,153,815.32	3,093,921.65	1,334,099.60	6,710,389.34	15,351,222.12	77,239,302.51
2014	34,812,823.23	9,852,175.77	3,531,644.43	2,134,203.09	6,559,769.44	19,036,193.28	75,926,809.24
2015	32,063,307.12	13,226,943.78	2,497,609.92	3,096,618.93	5,815,402.05	21,771,258.78	78,471,140.58
2016	36,929,175.58	11,761,839.21	2,718,992.82	1,567,594.35	6,036,125.40	24,275,626.58	83,289,353.94

Για τους Δήμους του Νομού Λέσβου η εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτη βοήθησε σημαντικά την αύξηση όλων των κατηγοριών των εσόδων. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το έτος 2015 σηματοδοτείται από την έξαρση του προσφυγικού ζητήματος που επιβάρυνε σε μεγάλο βαθμό τα νησιά του Βορείου Αιγαίου. Τα εισπραχθέντα, όμως, έσοδα των Δήμων του Νομού Λέσβου δεν φαίνεται να μειώνονται λόγω αυτού του γεγονότος παρά τις αρνητικές συνέπειες για τον τουρισμό. Το 2016, μάλιστα τα έσοδα των Δήμων του Νομού Λέσβου αποκτούν την μέγιστη τιμή με 83 εκ. ευρώ περίπου με σημαντική άνοδο στα έσοδα από την ομάδα 0.

Πίνακας 2.11
Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Λευκάδος

ΔΗΜΟΙ ΝΟΜΟΥ ΛΕΥΚΑΔΟΣ							
ΕΣΟΔΑ-ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΑ							
ΟΙΚΟΝ. ΕΤΟΣ	ΟΜΑΔΑ 0	ΟΜΑΔΑ 1	ΟΜΑΔΑ 2	ΟΜΑΔΑ 3	ΟΜΑΔΑ 4	ΟΜΑΔΑ 5	ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ
2005	403,000.00	340,000.00	0	6,000.00	0	1,187,000.00	1,936,000.00
2006	469,000.00	307,000.00	0	0	0	0	776,000.00
2007	513,000.00	546,000.00	0	2,000.00	0	0	1,061,000.00
2008	569,000.00	323,000.00	0	2,000.00	0	0	894,000.00
2009	933,000.00	440,000.00	0	14,000.00	1,000.00	1,601,000.00	2,989,000.00
2010	7,826,715.00	4,239,577.00	592,354.00	1,106,644.00	1,010,079.00	3,456,550.00	18,231,919.00
2011	11,190,360.00	11,138,569.00	439,776.00	560,905.00	2,147,958.00	3,766,002.00	29,243,570.00
2012	6,399,795.00	8,193,430.00	983,075.00	685,447.00	1,981,895.00	3,547,343.00	21,790,985.00
2013	9,967,088.44	6,933,077.09	1,154,388.60	5,731,668.37	2,563,534.07	4,012,567.21	30,362,323.78
2014	10,213,339.13	5,335,206.65	990,527.87	2,778,373.75	2,135,825.67	2,706,211.90	24,159,484.97
2015	11,428,088.98	7,430,897.09	964,279.34	1,590,922.94	1,954,501.70	4,200,621.09	27,569,311.14
2016	11,627,853.24	8,489,875.90	1,562,869.05	1,447,135.13	2,656,856.49	4,854,868.44	30,639,458.25

Στους Δήμους του Νομού Λευκάδος παρατηρείται συνεχής αύξηση στα έσοδα την περίοδο 2014-2016.

Πίνακας 2.12
Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Μαγνησίας

ΔΗΜΟΙ ΝΟΜΟΥ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ							
ΕΣΟΔΑ-ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΑ							
ΟΙΚΟΝ. ΕΤΟΣ	ΟΜΑΔΑ 0	ΟΜΑΔΑ 1	ΟΜΑΔΑ 2	ΟΜΑΔΑ 3	ΟΜΑΔΑ 4	ΟΜΑΔΑ 5	ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ
2005	1,110,000.00	1,151,000.00	20,000.00	81,000.00	0	145,000.00	2,507,000.00
2006	1,227,000.00	1,373,000.00	51,000.00	77,000.00	1,000.00	208,000.00	2,937,000.00
2007	1,269,000.00	1,689,000.00	54,000.00	201,000.00	1,000.00	126,000.00	3,339,000.00
2008	1,318,000.00	2,398,000.00	56,000.00	216,000.00	1,000.00	45,000.00	4,034,000.00
2009	1,489,000.00	1,622,000.00	35,000.00	99,000.00	1,000.00	157,000.00	3,405,000.00
2010	67,442,676.00	21,742,134.00	6,225,601.00	6,222,193.00	12,512,940.00	12,361,476.00	126,507,020.00
2011	81,650,516.00	17,132,337.00	4,834,106.00	1,853,430.00	14,439,064.00	6,625,699.00	126,535,152.00
2012	69,514,167.00	17,507,547.00	7,496,629.00	4,866,330.00	5,464,574.00	12,475,259.00	117,324,506.00
2013	64,464,726.41	23,212,485.13	5,112,629.24	1,855,428.99	12,748,304.97	12,734,679.17	120,128,253.91
2014	66,869,436.76	18,068,683.14	4,304,103.42	2,925,359.49	12,100,430.81	10,381,435.10	114,649,448.72
2015	66,684,584.34	12,684,494.63	4,353,324.17	1,830,133.76	12,116,257.01	13,481,355.47	111,150,149.38
2016	68,765,894.41	12,512,490.42	4,708,593.22	2,019,655.56	11,990,653.86	20,186,643.29	120,183,930.76

Αξιοσημείωτη σταθερότητα στα έσοδα παρουσιάζουν οι Δήμοι του Νομού Μαγνησίας με εξαίρεση το έτος 2015 που παρουσιάζουν μια σημαντική πτώση. Το 2016 είναι η χρονιά με τα μεγαλύτερα έσοδα για την πενταετία 2012-2016.

Πίνακας 2.13
Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Ρεθύμνης

ΔΗΜΟΙ ΝΟΜΟΥ ΡΕΘΥΜΝΗΣ							
ΕΣΟΔΑ-ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΑ							
ΟΙΚΟΝ. ΕΤΟΣ	ΟΜΑΔΑ 0	ΟΜΑΔΑ 1	ΟΜΑΔΑ 2	ΟΜΑΔΑ 3	ΟΜΑΔΑ 4	ΟΜΑΔΑ 5	ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ
2005	0	0	0	0	0	0	0
2006	0	0	0	0	0	0	0
2007	251,000.00	225,000.00	0	0	19,000.00	0	495,000.00
2008	5,431,000.00	3,770,000.00	224,000.00	234,000.00	1,721,000.00	627,000.00	12,008,000.00
2009	452,000.00	710,000.00	48,000.00	4,000.00	51,000.00	452,000.00	1,717,000.00
2010	26,810,336.00	19,913,126.00	2,207,139.00	3,984,171.00	5,313,766.00	9,285,410.00	67,513,948.00
2011	30,598,703.00	11,632,595.00	2,121,526.00	3,011,112.00	5,704,687.00	7,143,207.00	60,211,830.00
2012	27,051,369.00	30,668,214.00	4,717,274.00	3,354,626.00	6,109,897.00	6,082,907.00	77,984,287.00
2013	27,144,467.49	24,339,862.66	3,207,638.20	2,361,886.77	6,180,001.70	7,980,410.35	71,214,267.17
2014	29,578,209.95	23,154,179.85	2,231,579.33	3,326,869.10	6,341,497.41	10,876,889.07	75,509,224.71
2015	29,189,063.12	22,263,753.72	2,149,839.85	1,970,823.85	5,656,172.91	15,614,476.03	76,844,129.48
2016	31,279,405.16	8,961,195.82	2,734,522.72	1,863,636.04	5,393,264.14	14,212,175.89	64,444,199.77

Όπως και προηγουμένως με την Καβάλα και το Λασιθί, το 2016 τα έσοδα της Ομάδας 0 αποκτούν την μέγιστη τιμή από την εφαρμογή του Καλλικράτη αλλά η σημαντική πτώση στα έσοδα της Ομάδας 1 οδηγεί σε σημαντική πτώση τα έσοδα της χρονιάς στο σύνολο κατά 12.5 εκ. ευρώ περίπου.

Πίνακας 2.14
Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Σάμου

ΔΗΜΟΙ ΝΟΜΟΥ ΣΑΜΟΥ							
ΕΣΟΔΑ-ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΑ							
ΟΙΚΟΝ. ΕΤΟΣ	ΟΜΑΔΑ 0	ΟΜΑΔΑ 1	ΟΜΑΔΑ 2	ΟΜΑΔΑ 3	ΟΜΑΔΑ 4	ΟΜΑΔΑ 5	ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ
2010	11,836,473.00	5,701,035.00	1,352,210.00	1,045,680.00	1,952,416.00	3,010,241.00	24,898,055.00
2011	16,655,568.00	4,867,135.00	469,058.00	659,537.00	2,387,125.00	3,155,455.00	28,193,878.00
2012	15,287,167.00	5,429,821.00	2,480,473.00	550,350.00	2,908,371.00	4,149,442.00	30,805,624.00
2013	15,270,563.15	5,535,492.45	1,471,631.38	845,482.76	3,506,772.03	5,120,208.50	31,750,150.27
2014	15,203,671.57	5,595,722.48	1,252,013.04	1,250,833.34	3,708,177.91	5,325,030.60	32,335,448.94
2015	15,407,971.68	7,234,565.00	1,252,713.82	1,112,466.46	3,608,516.22	5,815,891.49	34,432,124.67
2016	16,409,588.09	4,800,332.34	1,161,512.02	929,669.60	3,913,044.70	6,287,972.96	33,502,119.71

Για τους Δήμους του Νομού Σάμου δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία από τα αρχεία της ΕΛΣΤΑΤ για την περίοδο 2005-2009. Από τη μελέτη όμως των απολογιστικών στοιχείων από το 2010 -2016 προκύπτει αύξηση όλων των κατηγοριών εσόδων και ιδίως των τακτικών που σημαίνει δυνατότητα προοπτικής ανάπτυξης.

Πίνακας 2.15
Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Χανίων

ΔΗΜΟΙ ΝΟΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ							
ΕΣΟΔΑ-ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΑ							
ΟΙΚΟΝ. ΕΤΟΣ	ΟΜΑΔΑ 0	ΟΜΑΔΑ 1	ΟΜΑΔΑ 2	ΟΜΑΔΑ 3	ΟΜΑΔΑ 4	ΟΜΑΔΑ 5	ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ
2005	347,000.00	254,000.00	0	6,000.00	0	261,000.00	868,000.00
2006	373,000.00	481,000.00	0	0	0	172,000.00	1,026,000.00
2007	412,000.00	495,000.00	0	0	0	147,000.00	1,054,000.00
2008	447,000.00	750,000.00	0	0	0	198,000.00	1,394,000.00
2009	520,000.00	878,000.00	0	0	0	258,000.00	1,655,000.00
2010	55,973,048.00	18,770,273.00	5,318,994.00	3,085,423.00	9,089,482.00	18,080,808.00	110,318,028.00
2011	60,149,515.00	12,131,726.00	5,111,332.00	4,431,077.00	9,032,124.00	11,825,980.00	102,681,754.00
2012	53,936,172.00	12,680,683.00	13,518,978.00	4,431,846.00	10,509,732.00	8,896,198.00	103,973,609.00
2013	50,738,482.41	19,699,019.48	8,777,999.35	3,162,848.02	9,744,770.17	13,353,352.23	105,476,471.66
2014	53,755,636.92	18,256,041.00	6,546,738.25	3,692,363.80	10,169,609.17	13,879,106.08	106,299,495.22
2015	54,301,111.64	18,977,471.25	5,561,117.08	2,740,612.93	9,425,243.23	18,380,917.29	109,386,473.42
2016	56,788,528.33	9,934,691.45	6,485,041.94	2,386,088.77	9,944,505.20	23,310,533.21	108,849,388.90

Τα έσοδα των Δήμων του Νομού Χανίων παρουσιάζουν σχετική σταθερότητα. Από το 2012 εμφανίζουν μικρή αλλά σταθερή αύξηση. Μόνο το 2016 εμφανίζεται μια μικρή μείωση στα έσοδα, της τάξης του μισού εκ. ευρώ.

Πίνακας 2.16
Εισπραχθέντα Έσοδα Δήμων Νομού Χίου

ΔΗΜΟΙ ΝΟΜΟΥ ΧΙΟΥ							
ΕΣΟΔΑ-ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΑ							
ΟΙΚΟΝ. ΕΤΟΣ	ΟΜΑΔΑ 0	ΟΜΑΔΑ 1	ΟΜΑΔΑ 2	ΟΜΑΔΑ 3	ΟΜΑΔΑ 4	ΟΜΑΔΑ 5	ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ
2010	14,586,370.00	6,636,835.00	1,131,111.00	773,492.00	1.851,084.00	5,616,120.00	30,595,012.00
2011	24,093,008.00	6,242,547.00	1,375,243.00	520,258.00	2,108,816.00	10,729,065.00	45,068,937.00
2012	18,908,806.00	9,611,160.00	3,608,123.00	549,918.00	3,483,502.00	11,169,269.00	47,330,778.00
2013	18,649,115.44	7,365,771.94	1,572,289.66	485,229.38	547,350.40	10,941,193.75	39,560,950.57
2014	18,350,302.27	8,601,721.69	1,027,010.36	621,860.15	613,541.50	8,748,480.91	37,962,916.88
2015	18,245,210.58	10,057,266.47	926,067.96	490,535.70	3,455,436.43	7,318,973.89	40,493,491.03
2016	21,100,378.46	5,595,575.48	1,174,070.18	538,042.00	4,302,133.38	8,868,362.65	41,578,562.15

Οικονομικά στοιχεία από το 2005-2009 δεν υπάρχουν σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ για τους δήμους του Νομού Χίου. Όπως και σε άλλες περιπτώσεις που εξετάστηκαν προηγουμένως τα έσοδα για το 2016 της ομάδας 0 εμφανίζουν τη μέγιστη τιμή. Μόνο που αυτή τη φορά η αύξηση αντικατοπτρίζεται και στο γενικό σύνολο, παρά την σημαντική μείωση των εσόδων της ομάδας 1. Φαίνεται, λοιπόν, ότι τα έσοδα των Δήμων που σήκωσαν το μεγαλύτερο βάρος της προσφυγικής κρίσης σε Λέσβο, Σάμο και Χίο όχι μόνο δεν υπέστησαν απώλειες αλλά αυξήθηκαν σε ορισμένες περιπτώσεις.

2.3 Οικονομική ανάλυση με την χρήση αριθμοδεικτών

Η οικονομική ανάλυση των απολογιστικών στοιχείων του Δήμου με τη χρήση αριθμοδεικτών αποτελεί πλέον βασικό εργαλείο οικονομικής διοίκησης στους ΟΤΑ διότι υπάρχει δυνατότητα διεξαγωγής χρήσιμων συμπερασμάτων για την οικονομική πορεία αλλά και για την υλοποίηση των επιχειρησιακών στόχων των ΟΤΑ.

Παρακάτω παρουσιάζονται ορισμένοι σημαντικοί αριθμοδείκτες για τους δήμους των δεκαέξι Νομών:

Πίνακας 2.17
Δείκτης Αυτονομίας

Δείκτης Αυτονομίας												
ΝΟΜΟΣ	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	0.38	0.3	0.63	0.6	0.49	0.49	0.54	0.62	0.62	0.61	0.63	0.67
ΕΥΒΟΙΑΣ	0.73	0.76	0.76	0.76	0.76	0.46	0.69	0.59	0.53	0.59	0.62	0.65
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	Δ.Υ.Σ. ¹³	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	0.53	0.59	0.7	0.64	0.74	0.77	0.68
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	0.43	0.58	0.53	0.48	0.51	0.57	0.66
ΚΑΒΑΛΑΣ	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	0.62	0.71	0.56	0.5	0.55	0.56	0.65
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	0.59	0.59	0.46	0.47	0.41	0.51	0.62	0.68	0.54	0.64	0.69	0.76
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	0.4	0.4	0.62	0.49	0.43	0.51	0.63	0.62	0.36	0.46	0.63	0.62
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	0.65	0.66	0.52	0.47	0.49	0.42	0.51	0.57	0.56	0.53	0.56	0.61
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	0.67	0.64	0.7	0.41	0.43	0.55	0.53	0.5	0.53	0.65
ΛΕΣΒΟΥ	0.51	0.69	0.77	0.73	0.57	0.37	0.64	0.56	0.58	0.59	0.56	0.62
ΛΕΥΚΑΔΟΣ	0.61	0.6	0.48	0.63	0.85	0.43	0.38	0.35	0.37	0.47	0.49	0.48
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	0.45	0.43	0.39	0.34	0.46	0.53	0.65	0.67	0.59	0.65	0.71	0.72
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	0.5	0.45	0.38	0.4	0.51	0.4	0.46	0.47	0.5	0.66
ΣΑΜΟΥ	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	0.48	0.59	0.56	0.57	0.53	0.54	0.62
ΧΑΝΙΩΝ	0.48	0.43	0.41	0.35	0.37	0.51	0.59	0.64	0.6	0.61	0.63	0.72
ΧΙΟΥ	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	0.48	0.53	0.55	0.74	0.62	0.55	0.63

¹³ Δεν Υπάρχουν Στοιχεία

2.3.1 Δείκτης Αυτονομίας (Τακτικά /Συνολικά έσοδα)

Όσο μεγαλύτερη τιμή έχει ο συγκεκριμένος δείκτης τόσο μεγαλύτερη αυτονομία παρουσιάζει σε θέματα οικονομικής διαχείρισης. Αναλυτικά οι υπό μελέτη δήμοι παρουσιάζουν τα εξής χαρακτηριστικά: Οι δήμοι του Νομού Δωδεκανήσου παρουσιάζουν σχετικά καλή αυτονομία καθώς ο συγκεκριμένος δείκτης εμφανίζει τιμές το ελάχιστο 0.30 (έτος 2006) και το μέγιστο 0.67(έτος 2016) με μέσο όρο περίπου 0.54 για τα έτη 2005-2016. Προκύπτει δηλαδή ότι τα τακτικά έσοδα καλύπτουν κατά μέσο όρο το 54% των συνολικών εσόδων. Για τους Δήμους του Νομού Κυκλάδων ο δείκτης αυτονομίας παρουσιάζεται σχετικά μικρός με ελάχιστη τιμή 0.42 (έτος 2010) και μέγιστη 0.66 (έτος 2006) με μέσο όρο περίπου 0.54. Αξιοσημείωτο είναι ότι ο δείκτης παρουσιάζει τη μεγαλύτερη τιμή τη διετία 2005-2006 που σημαίνει ότι τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο οι δήμοι παρουσίαζαν μεγαλύτερη αυτονομία αφού τα τακτικά έσοδα καλύπτουν το 66% των συνολικών εσόδων.

Οι δήμοι του Νομού Εύβοιας με ελάχιστη τιμή του δείκτη 0.45 (έτος 2010) και μέγιστη 0.76 (κατά τα έτη 2006-2009) και μέσο όρο περίπου 0.66 για τα έτη 2005-2016 που σημαίνει ότι τα τακτικά έσοδα καλύπτουν κατά μέσο όρο το 66% των συνολικών εσόδων. Αυτό το στοιχείο είναι πολύ θετικό για την οικονομική πορεία των συγκεκριμένων Δήμων διότι έχουν μεγάλη αυτόνομη δράση. Αξιοσημείωτο είναι ότι ο δείκτης εμφανίζεται βελτιωμένος το διάστημα 2006-2009 και έπειτα δείχνει πτωτική τάση. Επίσης και για τους δήμους του Νομού Καβάλας ο δείκτης υπολογίζεται μόνο για τα έτη (2010-2016) με μικρότερη τιμή 0.56 και μεγαλύτερη 0.70 με μέσο όρο 0.59 έχοντας όμως πτωτική τάση το έτος 2012. Για τους Δήμους του Νομού Μαγνησίας ο δείκτης αυτονομίας παρουσιάζει ελάχιστη τιμή του δείκτη 0.34 (έτος 2008)και η μεγαλύτερη 0.72 (έτος 2016) με μέσο όρο 0.55 περίπου που σημαίνει σχετικά καλή αυτονομία.

Ομοίως και για τους δήμους του Νομού Ηρακλείου ο δείκτης μπορεί να υπολογισθεί για τα έτη 2010-2016 λόγω επάρκειας στοιχείων. Για τη συγκεκριμένη περίοδο ο δείκτης εμφανίζει ελάχιστη τιμή 0.43 για το έτος 2010 και μέγιστη 0.66 για το έτος 2016 με μέσο όρο περίπου 0.53 δηλαδή μικρή αυτονομία αφού τα τακτικά έσοδα καλύπτουν κατά μέσο όρο το 53% των συνολικών εσόδων. Για τους Δήμους

του Νομού Λασιθίου ο δείκτης αυτονομίας δεν είναι δυνατόν να υπολογισθεί για τα έτη 2005 και 2006. Για τα έτη 2007 -2012 η ελάχιστη τιμή του δείκτη 0.40 (έτος 2010) και η μεγαλύτερη 0.69 (έτος 2009) με μέσο όρο 0.56 περίπου που σημαίνει μικρή αυτονομία. Πρέπει να σημειωθεί ότι την τριετία 2010-2012 ο δείκτης εμφανίζεται με τις μικρότερες τιμές έχοντας ανοδική τάση τα επόμενα έτη. Για τους Δήμους του Νομού Ρεθύμνης ο δείκτης αυτονομίας δεν είναι δυνατόν να υπολογισθεί για τα έτη 2005 και 2006. Για τα έτη 2007 -2012 η ελάχιστη τιμή του δείκτη 0.38 (έτος 2009) και η μεγαλύτερη 0.66 (για το έτος 2016) με μέσο όρο 0.47 περίπου που σημαίνει μικρή αυτονομία. Οι δήμοι του Νομού Χανίων παρουσιάζουν μικρή αυτονομία καθώς ο συγκεκριμένος δείκτης εμφανίζει τιμές το ελάχιστο 0.35 (έτος 2008) και το μέγιστο 0.72 (έτος 2016) με μέσο όρο περίπου 0.53 για τα έτη 2005-2016. Προκύπτει δηλαδή ότι τα τακτικά έσοδα καλύπτουν κατά μέσο όρο το 53% των συνολικών εσόδων. Αξιοσημείωτο είναι ότι ο δείκτης εμφανίζει ανοδική τάση από το 2010 και μετά διαθέτοντας δυνατότητα για καλύτερο προγραμματισμό.

Οι δήμοι του Νομού Κέρκυρας εμφανίζονται να έχουν σχετικά μικρή αυτονομία αφού ο συγκεκριμένος δείκτης παρουσιάζει ελάχιστη τιμή 0.41 (έτος 2009) και μέγιστη τιμή 0.76 (έτος 2016) με μέσο όρο για τα έτη 2005-2016 περίπου 0.58 δηλ. ποσοστό 58% των συνολικών εσόδων καλύπτεται από τακτικά. Οι δήμοι του Νομού Κεφαλληνίας με ελάχιστη τιμή του δείκτη 0.36 (έτος 2013) και μέγιστη 0.63 (έτη 2011-2015) και μέσο όρο περίπου 0.51 για τα έτη 2005-2016 που σημαίνει ότι τα τακτικά έσοδα καλύπτουν κατά μέσο όρο το 51% των συνολικών εσόδων που σημαίνει μικρή αυτονομία των συγκεκριμένων ΟΤΑ. Για τους Δήμους του Νομού Λευκάδος ο δείκτης αυτονομίας εμφανίζει ελάχιστη τιμή του δείκτη 0.35 (έτος 2012) και η μεγαλύτερη 0.85 (έτος 2009) με μέσο όρο 0.51 περίπου που σημαίνει μικρή αυτονομία. Πρέπει να σημειωθεί ότι την τριετία 2011-2013 ο δείκτης εμφανίζεται με τις μικρότερες τιμές που σημαίνει ότι υπάρχει δυσκολία στον οικονομικό προγραμματισμό και σχεδιασμό. Για τους δήμους του Νομού Ζακύνθου ο δείκτης μπορεί να υπολογισθεί μόνο για τα έτη 2010-2016 λόγω μη επάρκειας στοιχείων. Για τη συγκεκριμένη περίοδο ο δείκτης εμφανίζει ελάχιστη τιμή 0.53 για το έτος 2010 και μέγιστη 0.77 για το έτος 2015 με μέσο όρο 0.66 δηλαδή σχετικά μεγάλη αυτονομία για καλύτερο οικονομικό προγραμματισμό και σχεδιασμό.

Για τους δήμους του Νομού Χίου ο δείκτης δεν μπορεί να υπολογισθεί για τα έτη 2010-2012 λόγω μη επάρκειας στοιχείων. Για τη συγκεκριμένη τριετία ο δείκτης εμφανίζει ελάχιστη τιμή 0.47 για το έτος 2010 και μέγιστη 0.63 για το έτος 2016 με μέσο όρο 0.58 που σημαίνει σχετικά καλή αυτονομία. Για τους Δήμους του Νομού Λέσβου ο δείκτης αυτονομίας εμφανίζει ελάχιστη τιμή 0.37(έτος 2010) και η μεγαλύτερη 0.77 (έτος 2007) με μέσο όρο 0.59 περίπου που σημαίνει σχετικά μεγάλη αυτονομία. Για τους δήμους του Νομού Σάμου ο δείκτης μπορεί να υπολογισθεί για τα έτη 2010-2016 λόγω επάρκειας στοιχείων. Για τη συγκεκριμένη περίοδο ο δείκτης εμφανίζει ελάχιστη τιμή 0.48 για το έτος 2010 και μέγιστη 0.62 για το έτος 2016 με μέσο όρο 0.55, δηλαδή μικρή αυτονομία.

2.3.2 Δείκτης Αστάθειας (Έκτακτα Έσοδα /Συνολικά έσοδα)

Όσο μεγαλύτερη τιμή έχει ο συγκεκριμένος δείκτης τόσο μεγαλύτερη εξάρτηση παρουσιάζει από μη ελεγχόμενες πηγές εσόδων. Συνεπώς υπάρχει μικρή δυνατότητα αυτόνομου προγραμματισμού και δράσης. Αναλυτικά οι υπό μελέτη δήμοι παρουσιάζουν τα εξής χαρακτηριστικά:

Πίνακας 2.18
Δείκτης Αστάθειας

Δείκτης αστάθειας												
ΝΟΜΟΣ	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	0.61	0.74	0.36	0.4	0.51	0.35	0.33	0.25	0.38	0.39	0.37	0.33
ΕΥΒΟΙΑΣ	0.27	0.21	0.24	0.24	0.24	0.32	0.26	0.32	0.47	0.41	0.38	0.35
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.31	0.31	0.2	0.36	0.26	0.23	0.32
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.43	0.26	0.37	0.52	0.49	0.43	0.34
ΚΑΒΑΛΑΣ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.24	0.21	0.35	0.5	0.45	0.44	0.35
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	0.4	0.4	0.53	0.53	0.58	0.41	0.28	0.2	0.46	0.36	0.31	0.24
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	0.59	0.59	0.37	0.51	0.57	0.39	0.32	0.28	0.64	0.54	0.37	0.38
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	0.34	0.38	0.47	0.53	0.51	0.31	0.26	0.35	0.44	0.47	0.44	0.39
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.33	0.35	0.3	0.26	0.31	0.35	0.47	0.5	0.47	0.35
ΛΕΣΒΟΥ	0.48	0.31	0.22	0.26	0.43	0.49	0.26	0.34	0.42	0.41	0.44	0.38
ΛΕΥΚΑΔΟΣ	0.39	0.4	0.51	0.36	0.15	0.35	0.47	0.56	0.63	0.53	0.51	0.52
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	0.55	0.49	0.6	0.66	0.54	0.32	0.26	0.28	0.41	0.35	0.29	0.28
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.49	0.55	0.62	0.43	0.34	0.52	0.54	0.53	0.5	0.34
ΣΑΜΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.35	0.28	0.34	0.43	0.47	0.46	0.38
ΧΑΝΙΩΝ	0.51	0.47	0.58	0.64	0.63	0.28	0.25	0.26	0.4	0.39	0.37	0.28
ΧΙΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.3	0.2	0.38	0.26	0.38	0.45	0.37

Για τους Δήμους του Νομού Εύβοιας ο μέσος όρος του δείκτη αστάθειας είναι 0.30 που σημαίνει δυνατότητα αυτόνομης δράσης και προγραμματισμού για τους συγκεκριμένους Δήμους αφού στηρίζονται σε προβλέψιμες πηγές εσόδων. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο δείκτης εμφανίζει τις μεγαλύτερες τιμές τα έτη 2013-2016. Για τους Δήμους του Νομού Καβάλας ο δείκτης αστάθειας μπορεί να υπολογισθεί για το χρονικό διάστημα (2010-2016). Στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο ο μέσος όρος του δείκτη είναι 0.36 περίπου υποδηλώνοντας κάποιο βαθμό εξάρτησης από έκτακτες πηγές εσόδων. Ο δείκτης αστάθειας για τους Δήμους το Νομού Μαγνησίας εμφανίζεται με μέσο 0.42 περίπου για τα έτη (2005-2016) που φανερώνει σημαντικό βαθμό εξάρτησης των δήμων από μη προβλέψιμες πηγές εσόδων με δυσκολία στον οικονομικό προγραμματισμό και σχεδιασμό αφού ποσοστό 42% των συνολικών εσόδων καλύπτεται από έκτακτα έσοδα.

Ο δείκτης αστάθειας για τους Δήμους το Νομού Κέρκυρας εμφανίζεται με μέσο όρο 0.39 για τα έτη (2005-2016) που φανερώνει κάποιο βαθμό εξάρτησης των δήμων από άλλες πηγές εσόδων απρόβλεπτων και περιορισμένη δυνατότητα αυτόνομου προγραμματισμού και δράσης. Ομοίως, ο δείκτης αστάθειας για τους Δήμους το Νομού Κεφαλληνίας εμφανίζεται με μέσο 0.40 περίπου για τα έτη (2005-2016) που φανερώνει σημαντικό βαθμό εξάρτησης των δήμων από μη προβλέψιμες πηγές εσόδων με δυσκολία στον οικονομικό προγραμματισμό και σχεδιασμό. Για τους Δήμους του Νομού Ζακύνθου ο δείκτης αστάθειας μπορεί να υπολογισθεί για τα έτη (2010-2016). Στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο ο δείκτης εμφανίζεται σχετικά μικρός (μέσος όρος 0.28) που σημαίνει μικρότερη εξάρτηση από μη προβλέψιμες πηγές εσόδων. Για τους Δήμους του Νομού Λευκάδος ο μέσος όρος του δείκτη είναι 0.45 περίπου υποδηλώνοντας μεγάλο βαθμό εξάρτησης από έκτακτες πηγές εσόδων περιορίζοντας τη δυνατότητα αυτοδυναμίας.

Ο δείκτης αστάθειας για τους Δήμους το Νομού Δωδεκανήσου εμφανίζεται με μέσο όρο 0.42 για τα έτη (2005-2016) που φανερώνει σχετικά μεγάλο βαθμό εξάρτησης των δήμων από άλλες πηγές εσόδων, μη τακτικών. Για τους Δήμους του Νομού Κυκλάδων ο μέσος όρος του δείκτη αστάθειας είναι 0.40 που σημαίνει περιορισμένη δυνατότητα αυτόνομης δράσης και προγραμματισμού λόγω σημαντικού βαθμού εξάρτησης.

Για τους Δήμους του Νομού Λασιθίου ο μέσος όρος του δείκτη αστάθειας για τα έτη 2007-2016 είναι 0.37 που σημαίνει μειωμένη δυνατότητα αυτόνομης δράσης και προγραμματισμού για τους συγκεκριμένους Δήμους αφού προκύπτει κάποιος βαθμός εξάρτησης. Για τους Δήμους του Νομού Ρεθύμνης ο δείκτης αστάθειας μπορεί να υπολογισθεί για τα έτη (2007-2016). Στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο ο δείκτης εμφανίζεται αρκετά υψηλός (μέσος όρος 0.48) υποδηλώνοντας μεγάλη εξάρτηση από μη προβλέψιμες πηγές εσόδων και έλλειψη αυτοδυναμίας. Ο δείκτης αστάθειας για τους Δήμους το Νομού Χανίων εμφανίζεται με μέσο όρο 0.42 για τα έτη (2005-2016) που φανερώνει μεγάλο βαθμό εξάρτησης των δήμων από μη σταθερές πηγές εσόδων. Επίσης, και για τους Δήμους του Νομού Ηρακλείου ο δείκτης αστάθειας μπορεί να υπολογισθεί για τα έτη (2010-2016) με μέσο όρο 0.40. Συνεπώς, οι δήμοι παρουσιάζουν οικονομική εξάρτηση και δυσκολία προγραμματισμού.

Πίνακας 2.19
Δείκτης Ανεξαρτησίας

Δείκτης ανεξαρτησίας ¹⁴									
ΝΟΜΟΣ	2005	2006	2007	2008	2009	2013	2014	2015	2016
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	0.25	0.36	0.51	0.49	0.53	0.51	0.52	0.48	0.52
ΕΥΒΟΙΑΣ	0.5	0.56	0.56	0.56	0.48	0.42	0.42	0.43	0.45
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.39	0.38	0.38	0.4
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.36	0.41	0.45	0.53
ΚΑΒΑΛΑΣ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.35	0.35	0.38	0.45
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	0.25	0.25	0.36	0.4	0.05	0.3	0.46	0.38	0.42
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	0.15	0.15	0.32	0.27	0.23	0.4	0.34	0.51	0.53
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	0.47	0.48	0.42	0.42	0.33	0.53	0.53	0.58	0.62
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.57	0.72	0.74	0.51	0.46	0.49	0.58
ΛΕΣΒΟΥ	0.38	0.59	0.64	0.61	0.42	0.42	0.49	0.49	0.49
ΛΕΥΚΑΔΟΣ	0.42	0.03	0.02	0.02	0.56	0.35	0.4	0.44	0.47
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	0.25	0.32	0.33	0.25	0.23	0.39	0.37	0.41	0.45
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.38	0.39	0.42	0.51
ΣΑΜΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.4	0.4	0.38	0.41
ΧΑΝΙΩΝ	0.13	0.17	0.16	0.15	0.08	0.46	0.43	0.44	0.52
ΧΙΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.49	0.41	0.36	0.41

Για τους Δήμους του Νομού Λέσβου ο μέσος όρος του δείκτη αστάθειας είναι 0.39 που σημαίνει μειωμένη δυνατότητα αυτόνομης δράσης και προγραμματισμού. Για τους Δήμους του Νομού Σάμου ο δείκτης αστάθειας μπορεί να υπολογισθεί για

¹⁴ Για τα έτη 2010-2012 δεν υπάρχουν στοιχεία και έτσι δεν κατέστη δυνατός ο υπολογισμός του.

την τριετία (2010-2016). Στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο ο μέσος όρος του δείκτη είναι 0.39 περίπου υποδηλώνοντας σημαντικό βαθμό εξάρτησης από έκτακτες πηγές εσόδων, κάτι που περιορίζει σημαντικά τη δυνατότητα αυτόνομου προγραμματισμού. Για τους Δήμους του Νομού Χίου ο μέσος όρος του δείκτη αστάθειας για το διάστημα (2010-2016) είναι 0.33 περίπου που σημαίνει ότι οι συγκεκριμένοι Δήμοι στηρίζονται κατά ένα μεγάλο ποσοστό σε προβλέψιμες πηγές εσόδων.

2.3.3 Δείκτης ανεξαρτησίας(Σύνολο ιδίων εσόδων /Συνολικά έσοδα)

Όσο μεγάλος είναι αυτός ο δείκτης, τόσο μικρότερη είναι η εξάρτηση του ΟΤΑ από τις τακτικές και έκτακτες επιχορηγήσεις και από άλλα έσοδα έχοντας τη δυνατότητα για αποτελεσματικότερο οικονομικό προγραμματισμό και σχεδιασμό. Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα ο δείκτης ανεξαρτησίας για τους Δήμους του Νομού Δωδεκανήσου βελτιώνεται με την πάροδο του χρόνου από το 2005 έως το 2016 που σημαίνει μικρότερη εξάρτηση από επιχορηγήσεις και αυτοδυναμία. Για τους Δήμους του Νομού Εύβοιας ο δείκτης από το 2005 εμφανίζεται ικανοποιητικός με μικρή πτωτική τάση από το 2005-2016. Όμως οι τιμές του δείκτη είναι σχετικά καλές που σημαίνει δυνατότητα σωστού οικονομικού προγραμματισμού. Για τους Δήμους του Νομού Ζακύνθου από τις τιμές του δείκτη φαίνεται ότι υπάρχει κάποια εξάρτηση από επιχορηγήσεις. Οι Δήμοι του Νομού Ηρακλείου εμφανίζουν τάση μείωσης εξάρτησης από ξένα κεφάλαια κατά την περίοδο 2013-2016.

Οι Δήμοι του Νομού Καβάλας παρουσιάζουν κάποιο βαθμό εξάρτησης που σταδιακά, όμως, μειώνεται. Για τους Δήμους του Νομού Κέρκυρας από τις τιμές του δείκτη φαίνεται κυρίως για τα έτη 2005 και 2006 μεγάλη εξάρτηση από επιχορηγήσεις που με την πάροδο του χρόνου παρατηρείται μείωση. Την περίοδο 2015-2016 σε ότι αφορά τους Δήμους του Νομού Κεφαλληνίας ο δείκτης αποκτά τις μέγιστες τιμές 0.51 και 0.53, αυξάνοντας έτσι το ποσοστό των ιδίων εσόδων προς τα συνολικά έσοδα. Οι δήμοι του νομού Κυκλάδων φαίνεται ότι στηρίζονται σε ικανοποιητικό βαθμό σε πηγές ιδίων εσόδων.

Ομοίως και για τους Δήμους Λασιθίου και Λέσβου που παρουσιάζουν κάποιο βαθμό εξάρτησης αλλά και η συμμετοχή των ιδίων εσόδων στα συνολικά έσοδα

είναι ικανοποιητική. Για τους Δήμους του Λευκάδος παρατηρείται μεγάλος βαθμός εξάρτησης ιδίως τα έτη 2006-2008 ο δείκτης όμως αυξάνεται κατά τα επόμενα έτη. Για τους Δήμους Μαγνησίας, Ρεθύμνης, Σάμου, Χανίων και Χίου ο βαθμός εξάρτησης φαίνεται βελτιωμένος με την πάροδο των ετών 2005-20016. Πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat και sete.gr ο τουρισμός στην Ελλάδα σημείωσε αύξηση από το 2013 και μετά συνεπώς ο δείκτης ανεξαρτησίας σημείωσε ανοδική πορεία διότι οι υπό μελέτη Νομοί είναι κυρίως τουριστικοί.

2.3.4 Δείκτης εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις (Τακτικές επιχορηγήσεις για λειτουργικές δαπάνες/Σύνολο Εσόδων)

Εκφράζει το ποσοστό συμμετοχής των τακτικών επιχορηγήσεων για λειτουργικές δαπάνες του Δήμου στο σύνολο των εσόδων του. Όσο αυξάνει η τιμή του δείκτη, τόσο περισσότερο περιορίζεται η αυτοδυναμία του Δήμου και αυξάνει η εξάρτησή του από επιχορηγήσεις.

Πίνακας 2.20

Δείκτης Εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις

Δείκτης Εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις												
ΝΟΜΟΣ	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	0.15	0.11	0.21	0.19	0.15	0.21	0.22	0.23	0.21	0.22	0.3	0.29
ΕΥΒΟΙΑΣ	0.33	0.34	0.34	0.31	0.38	0.25	0.47	0.32	0.28	0.33	0.34	0.34
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0	0	0	0.33	0.42	0.35	0.3	0.41	0.44	0.35
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0	0	0	0.28	0.4	0.32	0.27	0.3	0.31	0.3
ΚΑΒΑΛΑΣ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0	0	0	0.38	0.49	0.34	0.29	0.34	0.3	0.36
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	0.38	0.38	0.33	0.32	0.5	0.3	0.42	0.4	0.31	0.35	0.37	0.38
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	0.26	0.26	0.33	0.24	0.23	0.24	0.34	0.24	0.19	0.23	0.26	0.27
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	0.21	0.21	0.27	0.24	0.32	0.21	0.28	0.22	0.22	0.22	0.19	0.21
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.17	0.11	0.13	0.23	0.25	0.24	0.22	0.24	0.24	0.26
ΛΕΣΒΟΥ	0.14	0.24	0.28	0.28	0.24	0.25	0.51	0.31	0.3	0.31	0.28	0.31
ΛΕΥΚΑΔΟΣ	0.19	0.57	0.47	0.62	0.3	0.18	0.29	0.09	0.2	0.26	0.23	0.22
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	0.28	0.26	0.25	0.22	0.31	0.31	0.43	0.37	0.32	0.37	0.38	0.36
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.44	0.03	0.3	0.24	0.35	0.21	0.22	0.24	0.24	0.29
ΣΑΜΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0	0	0	0.3	0.43	0.34	0.33	0.32	0.31	0.34
ΧΑΝΙΩΝ	0.51	0.36	0.39	0.32	0.34	0.23	0.39	0.31	0.27	0.32	0.31	0.31
ΧΙΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0	0	0	0.32	0.43	0.29	0.33	0.35	0.33	0.36

2.3.5 Δείκτης εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις (Έκτακτες επιχορηγήσεις/Σύνολο Εσόδων)

Ο δείκτης εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις φανερώνει το ποσοστό συμμετοχής των έκτακτων επιχορηγήσεων του Δήμου στο σύνολο των εσόδων του. Όσο αυξάνει η τιμή του δείκτη, τόσο μειώνεται η αυτοδυναμία του Δήμου και αυξάνει η εξάρτησή του από επιχορηγήσεις. Όμως μικρή τιμή αυτού του δείκτη μπορεί να σημαίνει έλλειψη δυνατότητας του Δήμου για προγραμματισμό και συνεπώς απορρόφηση επιχορηγήσεων από ευρωπαϊκές και εθνικές πηγές για την πραγματοποίηση έργων και δράσεων.

Πίνακας 2.21

Δείκτης εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις

Δείκτης Εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις												
ΝΟΜΟΣ	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	0.37	0.53	0.28	0.33	0.32	0.16	0.08	0.16	0.16	0.15	0.12	0.08
ΕΥΒΟΙΑΣ	0.16	0.11	0.11	0.12	0.14	0.18	0.04	0.13	0.21	0.15	0.14	0.11
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	0	0	0	0.21	0.02	0.14	0.21	0.1	0.09	0.16
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	0	0	0	0.14	0.03	0.22	0.29	0.18	0.17	0.07
ΚΑΒΑΛΑΣ	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	0	0	0	0.19	0.02	0.27	0.28	0.23	0.24	0.11
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	0.37	0.37	0.31	0.28	0.45	0.24	0.03	0.17	0.3	0.1	0.14	0.09
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	0.59	0.59	0.35	0.49	0.54	0.25	0.02	0.18	0.25	0.35	0.14	0.12
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	0.3	0.31	0.3	0.32	0.32	0.21	0.03	0.2	0.17	0.17	0.15	0.09
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	0.26	0.17	0.13	0.14	0.08	0.12	0.17	0.21	0.19	0.07
ΛΕΣΒΟΥ	0.48	0.17	0.08	0.11	0.34	0.41	0.03	0.22	0.2	0.12	0.16	0.12
ΛΕΥΚΑΔΟΣ	0.18	0.4	0.51	0.36	0.15	0.21	0.01	0.37	0.22	0.21	0.26	0.22
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	0.42	0.42	0.43	0.53	0.45	0.16	0.02	0.14	0.18	0.15	0.1	0.09
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	0.45	0.04	0.5	0.28	0.02	0.37	0.32	0.28	0.27	0.12
ΣΑΜΟΥ	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	0	0	0	0.22	0.02	0.17	0.17	0.16	0.2	0.13
ΧΑΝΙΩΝ	0.26	0.47	0.45	0.53	0.58	0.14	0.02	0.1	0.17	0.16	0.16	0.07
ΧΙΟΥ	Δ.Υ.Σ.	Δ.Υ.Σ.	0	0	0	0.21	0.04	0.19	0.17	0.22	0.23	0.12

Αξιοσημείωτο είναι πως σύμφωνα με τους παραπάνω πίνακες στους νομούς Καβάλας, Λέσβου, Χίου και Σάμου περιοχές, που επιβαρύνθηκαν πολύ από το Προσφυγικό ζήτημα, ο δείκτης εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις εμφανίζει τις υψηλότερες τιμές το 2015. Αυτό οφείλεται στην χρηματοδότηση των Δήμων που συνέβαλλαν στην αντιμετώπιση του προσφυγικού σε ένα ποσοστό.

Επίσης, για το Νομό Κεφαλληνίας ο δείκτης είναι υψηλός το 2014 σε σχέση με το προηγούμενο και το επόμενο έτος. Λόγω του μεγάλου σεισμού του 2014 που

έπληξε την Κεφαλονιά η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με απόφασή της ενίσχυσε με 3.7 εκατομμύρια ευρώ από το ταμείο Αλληλεγγύης της Ε.Ε. την Ελλάδα προκειμένου να καλυφθεί το κόστος των επιπτώσεων του σεισμού.¹⁵

Πίνακας 2.22

Δείκτης συμμετοχής επενδύσεων στα συνολικά έξοδα

Δείκτης συμμετοχής Επενδύσεων στα συνολικά έξοδα												
ΝΟΜΟΣ	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	0.58	0.73	0.27	0.47	0.53	0.18	0.07	0.09	0.11	0.12	0.13	0.1
ΕΥΒΟΙΑΣ	0.28	0.25	0.25	0.14	0.16	0.23	0	0.07	0.13	0.12	0.16	0.1
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0	0	0	0.17	0.11	0.09	0.11	0.03	0.04	0.09
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0	0	0	0.29	0.11	0.17	0.2	0.18	0.23	0.11
ΚΑΒΑΛΑΣ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0	0	0	0.16	0.1	0.15	0.21	0.23	0.26	0.11
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	0.11	0.1	0.18	0.17	0.52	0.22	0.11	0.08	0.07	0.08	0.08	0.08
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	0.08	0.07	0.15	0.31	0.31	0.15	0.06	0.05	0.12	0.07	0.13	0.09
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	0.19	0.27	0.33	0.4	0.31	0.27	0.15	0.15	0.18	0.23	0.21	0.15
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.3	0.48	0.43	0.21	0.11	0.15	0.16	0.21	0.27	0.1
ΛΕΣΒΟΥ	0.08	0.28	0.42	0.29	0.21	0.42	0.06	0.1	0.1	0.1	0.18	0.14
ΛΕΥΚΑΔΟΣ	0.07	0.79	0.58	0.33	0.45	0.3	0.42	0.39	0.26	0.22	0.28	0.3
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	0.29	0.29	0.22	0.33	0.26	0.18	0.04	0.12	0.12	0.1	0.11	0.07
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.09	0.38	0.56	0.3	0.2	0.39	0.24	0.33	0.38	0.17
ΣΑΜΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0	0	0	0.29	0.1	0.14	0.16	0.17	0.21	0.13
ΧΑΝΙΩΝ	0.46	0.52	0.41	0.52	0.52	0.28	0.13	0.15	0.19	0.19	0.22	0.09
ΧΙΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0	0	0	0.26	0.14	0.2	0.16	0.25	0.2	0.16

2.3.6 Δείκτης Επενδύσεων (Συνολικό ποσό επενδύσεων /Συνολικά έξοδα)

Υψηλές τιμές του δείκτη δείχνουν την βούληση του ΟΤΑ για επενδυτικές επιλογές. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι ο ΟΤΑ βρίσκεται ενδεχομένως σε στάδιο ανάπτυξης. Ακόμα οι υψηλές τιμές μπορεί να αποτελούν ένδειξη δραστικά περιορισμένων λειτουργικών εξόδων, είτε απουσία αξιόλογης παροχής υπηρεσιών.

Πρέπει να σημειωθεί ότι λόγω της οικονομικής κρίσης από το 2010 και μετά, της Υλοποίησης του Προγράμματος Δημοσιονομικής προσαρμογής και Διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, το κλείσιμο των τραπεζών το 2015 και της επιβολής

¹⁵ Πηγή: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-948_el.htm

των capital controls οδήγησαν στη μείωση του δείκτη επενδύσεων ακόμη και σε περιοχές με μεγάλη τουριστική κίνηση.

Πίνακας 2.23

Δείκτης συμμετοχής λειτουργικών δαπανών στα συνολικά έξοδα

Δείκτης συμμετοχής λειτουργικών δαπανών στα συνολικά έξοδα												
ΝΟΜΟΣ	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	0.39	0.26	0.61	0.48	0.37	0.57	0.71	0.64	0.64	0.65	0.68	0.7
ΕΥΒΟΙΑΣ	0.67	0.7	0.7	0.83	0.82	0.56	Δ.Υ.Σ	0.7	0.6	0.65	0.67	0.7
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.58	0.63	0.58	0.57	0.68	0.7	0.66
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.53	0.66	0.58	0.53	0.63	0.61	0.72
ΚΑΒΑΛΑΣ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.69	0.74	0.63	0.56	0.59	0.57	0.71
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	0.88	0.77	0.72	0.7	0.41	0.58	0.69	0.67	0.61	0.62	0.68	0.66
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	0.92	0.88	0.81	0.63	0.62	0.65	0.7	0.7	0.65	0.74	0.7	0.7
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	0.79	0.71	0.56	0.56	0.6	0.56	0.62	0.6	0.63	0.61	0.6	0.66
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.7	0.42	0.39	0.59	0.69	0.63	0.62	0.58	0.55	0.67
ΛΕΣΒΟΥ	0.92	0.61	0.56	0.7	0.75	0.45	0.72	0.64	0.71	0.7	0.65	0.69
ΛΕΥΚΑΔΟΣ	0.93	0.21	0.41	0.66	0.52	0.49	0.43	0.49	0.46	0.59	0.55	0.57
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	0.64	0.57	0.58	0.51	0.58	0.62	0.72	0.7	0.62	0.66	0.71	0.73
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.36	0.52	0.6	0.43	0.51	0.53	0.52	0.67
ΣΑΜΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.6	0.76	0.67	0.66	0.65	0.61	0.67
ΧΑΝΙΩΝ	0.44	0.39	0.51	0.42	0.42	0.58	0.68	0.65	0.64	0.66	0.64	0.75
ΧΙΟΥ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	Δ.Υ.Σ	0.59	0.74	0.65	0.74	0.69	0.67	0.67

2.3.7 Δείκτης συμμετοχής λειτουργικών δαπανών (Συνολικό ποσό λειτουργικών δαπανών/Συνολικά έξοδα)

Φανερώνει το ποσοστό των συνολικών εξόδων που καλύπτεται από τις λειτουργικές δαπάνες του Δήμου. Τυχόν υψηλές τιμές του δείκτη οδηγούν στο συμπέρασμα ότι το μεγαλύτερο μέρος των εξόδων έχει διατεθεί για έξοδα χρήσης και έτσι δεν έχουν πραγματοποιηθεί πολλές επενδύσεις. Ακόμη είναι δυνατόν να σημαίνει υψηλό λειτουργικό κόστος συνεπώς σπατάλη πόρων, κάτι όμως που θα προκύψει από εξέταση και άλλων δεικτών. Μπορεί, όμως, να σημαίνει ότι ο ΟΤΑ δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην κάλυψη εξόδων παροχής υπηρεσιών.

Σύμφωνα με τους παραπάνω πίνακες φαίνεται ότι ο δείκτης εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις είναι μεγαλύτερος από το δείκτη εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις και ο δείκτης λειτουργικών δαπανών στα συνολικά έξοδα είναι κατά πολύ υψηλότερος από το δείκτη επενδύσεων. Αυτό σημαίνει ότι οι Δήμοι δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στις λειτουργικές δαπάνες και όχι στην επενδυτική τους δραστηριότητα. Βέβαια ο δείκτης επενδυτικής δραστηριότητας φαίνεται βελτιωμένος κατά τα έτη 2005 -2010 που αποτελεί ένδειξη αύξησης του ενδιαφέροντος των ΟΤΑ για επενδύσεις με στόχο την αναβάθμισή τους αλλά και τη βελτίωση της ζωής των κατοίκων τους. Από το 2010 και μετά ο δείκτης εμφανίζει πτωτική τάση ως συνέπεια της γενικότερης οικονομικής κρίσης παρότι οι συγκεκριμένοι Νομοί περιλαμβάνουν τουριστικούς δήμους. Οι τιμές του δείκτη επενδυτικής δραστηριότητας των δήμων του Νομού Λευκάδας και Ρεθύμνης είναι υψηλότερες έναντι των άλλων Δήμων.

2.3.8 Συνολικά έσοδα ανά κάτοικο

Συνολικά έσοδα εισπραχθέντα /Σύνολο κατοίκων (απογραφή πληθυσμού)¹⁶. Ο δείκτης αυτός προσδιορίζει το μέσο κατά κεφαλήν έσοδο που αντιστοιχεί σε κάθε κάτοικο του Δήμου. Λαμβάνονται υπόψη τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής αρχής για την απογραφή πληθυσμού. Σύμφωνα με τον Πίνακα 2.24 ο συγκεκριμένος δείκτης παρουσιάζει σταθερή σχετικά πορεία την περίοδο 2013-2016 που είναι διαθέσιμα τα πλέον αξιόπιστα στοιχεία. Το έτος 2014 φαίνεται να είναι η καλύτερη χρονιά, κυρίως εξαιτίας των αυξημένων εσόδων των Δήμων του Νομού Κυκλάδων ενώ το 2015 εμφανίζεται μια ελαφριά κάμψη όπως προκύπτει από τον Μέσο Όρο. Η μείωση οφείλεται κυρίως στα μειωμένα έσοδα των Δήμων του Νομού Κυκλάδων και σε μικρότερο βαθμό μειωμένα έσοδα των Δήμων του νομού Κέρκυρας.

¹⁶ πηγή :<http://www.statistics.gr> (απογραφή πληθυσμού 2001 & 2011),
<https://el.wikipedia.org>

Πίνακας 2.24

Συνολικά έσοδα των Δήμων ανά κάτοικο

ΟΙΚΟΝ. ΕΤΟΣ ΝΟΜΟΙ	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	1,057 €	1,009 €	1,084 €	1,004 €	1,036 €	1,036 €	980 €
ΕΥΒΟΙΑΣ	576 €	538 €	636 €	666 €	619 €	595 €	591 €
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	419 €	672 €	571 €	574 €	490 €	510 €	553 €
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	536 €	543 €	564 €	622 €	580 €	572 €	614 €
ΚΑΒΑΛΑΣ	502 €	585 €	662 €	712 €	665 €	699 €	633 €
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	602 €	632 €	613 €	667 €	607 €	506 €	595 €
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	191 €	851 €	964 €	1,082 €	1,070 €	914 €	918 €
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	1,066 €	7,295 €	7,588 €	8,891 €	9,850 €	8,629 €	8,778 €
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	877 €	800 €	783 €	778 €	868 €	883 €	817 €
ΛΕΣΒΟΥ	720 €	630 €	684 €	745 €	732 €	757 €	803 €
ΛΕΥΚΑΔΟΣ	810 €	1,234 €	920 €	1,281 €	1,020 €	1,164 €	1,293 €
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	611 €	624 €	579 €	592 €	565 €	548 €	593 €
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	824 €	703 €	911 €	832 €	882 €	898 €	753 €
ΣΑΜΟΥ	571 €	658 €	719 €	741 €	754 €	803 €	782 €
ΧΑΝΙΩΝ	734 €	656 €	664 €	674 €	679 €	699 €	695 €
ΧΙΟΥ	573 €	856 €	899 €	751 €	721 €	769 €	789 €
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	10,668 €	18,286 €	18,839 €	20,612 €	21,138 €	19,981 €	20,187 €

2.4 Ανακεφαλαίωση

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάστηκαν αναλυτικά τα έσοδα των Δήμων στους δεκαέξι «τουριστικούς» νομούς και υπολογίστηκαν οι αριθμοδείκτες για τους οποίους έγινε αναφορά στο πρώτο κεφάλαιο. Παρά τις όποιες διακυμάνσεις που υπάρχουν από χρονιά σε χρονιά και από νομό σε νομό φαίνεται ότι τα έσοδα των Δήμων δεν υπέστησαν μεγάλες μεταβολές παρά την οικονομική κρίση και την προσφυγική κρίση του 2015. Οι μεγαλύτερες μεταβολές παρατηρούνται στους νομούς των Κυκλάδων και της Κέρκυρας από το 2014 στο 2015.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3:

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

3.1 Εισαγωγή

Στο προηγούμενο κεφάλαιο εξετάστηκαν τα οικονομικά δεδομένα δεκαέξι «τουριστικών» νομών. Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται τα οικονομικά δεδομένα με την χρήση αριθμοδεικτών και των πενήντα ένα νομών. Επίσης, εξετάζεται το πόσο επηρέασε η κρίση τις διάφορες περιφέρειες της Ελλάδος χρησιμοποιώντας τα δεδομένα που αφορούν το ΑΕΠ και κατά κεφαλήν ΑΕΠ των περιφερειακών ενοτήτων και των περιφερειών. Τα δεδομένα αντλήθηκαν από την επίσημη σελίδα της ΕΛΣΤΑΤ.

Τέλος, λαμβάνει χώρα μια προσπάθεια να διερευνηθεί το αν υπάρχει κάποια συσχέτιση μεταξύ της αύξησης της τουριστικής κίνησης από το 2013 και έπειτα, των εσόδων του Δήμου και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ των κατοίκων των περιφερειακών ενοτήτων-νομών που παρουσιάστηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο. Δυστυχώς τα δεδομένα που αφορούν το ΑΕΠ για το 2015 δεν είναι διαθέσιμα ακόμα στην επίσημη σελίδα της ΕΛΣΤΑΤ.

3.2 Οικονομική Ανάλυση με χρήση αριθμοδεικτών απολογισμού

Παρακάτω έχοντας από το Υπουργείο ως εργαλείο τα επίσημα απολογιστικά στοιχεία για τα έτη 2013-2016 των 51 Νομών της Ελλάδος θα γίνει προσπάθεια οικονομικής ανάλυσης αυτών με τη χρήση αριθμοδεικτών.

Πίνακας 3.1
Αριθμοδείκτες έτους 2013

ΝΟΜΟΣ	Δείκτης εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις	Δείκτης εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις	Δείκτης ανεξαρτησίας	Δείκτης λειτουργικών δαπανών	Δείκτης επενδυτικής δραστηριότητας
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	0.36	0.25	0.3	0.53	0.25
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0.3	0.17	0.44	0.63	0.15
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	0.3	0.16	0.5	0.63	0.26
ΑΡΤΑΣ	0.3	0.25	0.37	0.52	0.3
ΑΤΤΙΚΗΣ	0.25	0.21	0.42	0.62	0.06
ΑΧΑΪΑΣ	0.34	0.24	0.32	0.65	0.12

Πίνακας 3.1

Συνέχεια

NΟΜΟΣ	Δείκτης εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις	Δείκτης εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις	Δείκτης ανεξαρτησίας	Δείκτης λειτουργικών δαπανών	Δείκτης επενδυτικής δραστηριότητας
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	0.24	0.29	0.39	0.56	0.13
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	0.32	0.39	0.27	0.56	0.3
ΔΡΑΜΑΣ	0.3	0.24	0.39	0.56	0.27
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	0.21	0.16	0.51	0.64	0.12
ΕΒΡΟΥ	0.32	0.22	0.37	0.64	0.18
ΕΥΒΟΙΑΣ	0.28	0.21	0.41	0.6	0.13
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	0.28	0.28	0.36	0.51	0.31
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	0.3	0.21	0.39	0.57	0.11
ΗΛΕΙΑΣ	0.31	0.31	0.29	0.51	0.25
ΗΜΑΘΙΑΣ	0.4	0.2	0.31	0.64	0.16
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	0.27	0.29	0.36	0.53	0.21
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	0.36	0.24	0.3	0.59	0.17
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	0.26	0.24	0.4	0.55	0.09
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	0.3	0.25	0.38	0.56	0.15
ΚΑΒΑΛΑΣ	0.29	0.28	0.35	0.56	0.21
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	0.43	0.14	0.31	0.67	0.13
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	0.35	0.34	0.24	0.58	0.26
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	0.31	0.3	0.3	0.61	0.07
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	0.19	0.25	0.4	0.65	0.12
ΚΙΛΚΙΣ	0.37	0.23	0.35	0.65	0.2
ΚΟΖΑΝΗΣ	0.32	0.29	0.28	0.55	0.16
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	0.31	0.09	0.5	0.7	0.11
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	0.22	0.17	0.53	0.63	0.18
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	0.25	0.13	0.56	0.58	0.25
ΛΑΡΙΣΑΣ	0.32	0.23	0.34	0.55	0.13
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	0.22	0.17	0.5	0.62	0.16
ΛΕΣΒΟΥ	0.3	0.2	0.42	0.71	0.1
ΛΕΥΚΑΔΑΣ	0.2	0.22	0.35	0.46	0.26
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	0.32	0.18	0.39	0.62	0.12
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	0.32	0.19	0.4	0.6	0.19
ΞΑΝΘΗΣ	0.38	0.2	0.33	0.63	0.2
ΠΕΛΛΑΣ	0.38	0.27	0.26	0.57	0.09
ΠΙΕΡΙΑΣ	0.26	0.33	0.31	0.53	0.19
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	0.26	0.32	0.34	0.52	0.28
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	0.22	0.32	0.37	0.51	0.24
ΡΟΔΟΠΗΣ	0.37	0.21	0.33	0.61	0.15
ΣΑΜΟΥ	0.33	0.17	0.39	0.66	0.16
ΣΕΡΡΩΝ	0.39	0.16	0.36	0.67	0.12
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	0.41	0.28	0.22	0.59	0.07
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	0.31	0.2	0.41	0.64	0.22
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	0.29	0.26	0.37	0.55	0.28
ΦΩΚΙΔΑΣ	0.22	0.46	0.24	0.4	0.13
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	0.14	0.4	0.4	0.43	0.29
ΧΑΝΙΩΝ	0.27	0.17	0.46	0.64	0.19
ΧΙΟΥ	0.33	0.17	0.47	0.74	0.16

Για το έτος 2013 ο δείκτης εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις εμφανίζει υψηλότερη τιμή για τους Νομούς Ημαθίας (0.40), Καρδίτσας (0.43), Τρικάλων (0.41) σε αντίθεση με το δείκτη εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις και επενδυτικής δραστηριότητας. Αυτό σημαίνει ότι οι συγκεκριμένοι Νομοί παρουσιάζουν υψηλό βαθμό εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις για λειτουργικές δαπάνες και διαθέτουν μεγάλο μέρος των εξόδων τους για κάλυψη λειτουργικών δαπανών σε αντίθεση με τις επενδυτικές δαπάνες. Ενώ υψηλός εμφανίζεται ο δείκτης εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις για τους Νομούς Γρεβενών (0.39), Φωκίδας (0.46) και Χαλκιδικής (0.40) και σε σχέση με το δείκτη επενδυτικής προσπάθειας. Αυτό φανερώνει σε κάποιο βαθμό προσπάθεια για επενδυτικές αλλαγές και ανάπτυξη. Στην πλειονότητα τους οι νομοί διαθέτουν μεγάλο ποσοστό των εσόδων τους για κάλυψη λειτουργικών δαπανών. Ο δείκτης ανεξαρτησίας εμφανίζει τιμή πάνω από (0.50) για τους Νομούς Αρκαδίας, Δωδεκανήσου, Κορινθίας, Κυκλάδων, Λακωνίας και Λασιθίου. Οι συγκεκριμένοι Νομοί εμφανίζουν μεγαλύτερο βαθμό αυτονομίας από τους υπόλοιπους με καλύτερη δυνατότητα προγραμματισμού, όμως, ο δείκτης επενδυτικής δραστηριότητας είναι χαμηλός και μεγάλο ποσοστό των εξόδων τους περιλαμβάνει έξοδα χρήσης και λειτουργικές δαπάνες.

Πίνακας 3.2
Αριθμοδείκτες έτους 2014

Νομός	Δείκτης εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις	Δείκτης εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις	Δείκτης ανεξαρτησίας	Δείκτης λειτουργικών δαπανών	Δείκτης επενδυτικής δραστηριότητας
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	0.37	0.27	0.28	0.52	0.27
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0.36	0.15	0.41	0.68	0.14
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	0.35	0.17	0.45	0.67	0.24
ΑΡΤΑΣ	0.32	0.26	0.34	0.52	0.31
ΑΤΤΙΚΗΣ	0.3	0.09	0.5	0.71	0.08
ΑΧΑΪΑΣ	0.36	0.17	0.38	0.66	0.17
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	0.25	0.2	0.47	0.58	0.23
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	0.33	0.3	0.27	0.53	0.31
ΔΡΑΜΑΣ	0.33	0.21	0.38	0.6	0.27
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	0.22	0.15	0.52	0.65	0.12
ΕΒΡΟΥ	0.38	0.22	0.31	0.63	0.19
ΕΥΒΟΙΑΣ	0.33	0.15	0.42	0.65	0.12
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	0.29	0.22	0.41	0.59	0.22
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	0.41	0.1	0.38	0.68	0.03
ΗΛΕΙΑΣ	0.34	0.26	0.31	0.52	0.31
ΗΜΑΘΙΑΣ	0.43	0.15	0.33	0.7	0.13
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	0.3	0.18	0.4	0.62	0.2

Πίνακας 3.2

Συνέχεια

Νομός	Δείκτης εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις	Δείκτης εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις	Δείκτης ανεξαρτησίας	Δείκτης λειτουργικών δαπανών	Δείκτης επενδυτικής δραστηριότητας
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	0.39	0.24	0.28	0.58	0.24
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	0.31	0.1	0.48	0.68	0.1
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	0.3	0.21	0.41	0.58	0.23
ΚΑΒΑΛΑΣ	0.34	0.23	0.35	0.59	0.23
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	0.43	0.16	0.32	0.65	0.13
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	0.31	0.38	0.24	0.48	0.38
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	0.35	0.1	0.46	0.62	0.08
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	0.23	0.35	0.34	0.74	0.07
ΚΙΛΚΙΣ	0.39	0.14	0.44	0.73	0.17
ΚΟΖΑΝΗΣ	0.33	0.35	0.23	0.55	0.25
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	0.31	0.1	0.49	0.66	0.16
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	0.22	0.17	0.53	0.61	0.23
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	0.22	0.26	0.45	0.45	0.42
ΛΑΡΙΣΑΣ	0.36	0.15	0.37	0.65	0.09
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	0.24	0.21	0.45	0.58	0.21
ΛΕΣΒΟΥ	0.31	0.12	0.48	0.7	0.1
ΛΕΥΚΑΔΑΣ	0.26	0.21	0.4	0.59	0.22
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	0.37	0.15	0.37	0.66	0.1
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	0.33	0.13	0.44	0.59	0.17
ΞΑΝΘΗΣ	0.43	0.17	0.31	0.68	0.18
ΠΕΛΛΑΣ	0.49	0.14	0.27	0.67	0.08
ΠΙΕΡΙΑΣ	0.32	0.29	0.29	0.55	0.26
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	0.27	0.3	0.34	0.53	0.21
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	0.24	0.28	0.39	0.53	0.33
ΡΟΔΟΠΗΣ	0.4	0.17	0.34	0.64	0.19
ΣΑΜΟΥ	0.32	0.16	0.4	0.65	0.17
ΣΕΡΡΩΝ	0.43	0.1	0.37	0.74	0.09
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	0.48	0.13	0.27	0.68	0.08
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	0.34	0.15	0.42	0.65	0.19
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	0.33	0.23	0.37	0.56	0.28
ΦΩΚΙΔΑΣ	0.34	0.19	0.35	0.59	0.19
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	0.15	0.34	0.45	0.44	0.39
ΧΑΝΙΩΝ	0.32	0.16	0.42	0.66	0.19
ΧΙΟΥ	0.35	0.22	0.41	0.69	0.25

Για το έτος 2014 και 2015 ο δείκτης εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις και ο δείκτης συμμετοχής λειτουργικών δαπανών στα συνολικά έξοδα εμφανίζονται αυξημένοι σε σχέση με το 2013 σε αντίθεση με το δείκτη εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις. Ο δείκτης ανεξαρτησίας φαίνεται να έχει ανοδική πορεία και αυτό σημαίνει ότι οι Δήμοι αποκτούν σταδιακά μεγαλύτερη αυτοδυναμία. Παρατηρείται

βελτίωση στο δείκτη επενδύσεων γεγονός που φανερώνει τη βούληση των ΟΤΑ για ανάπτυξη. Το 2014 οι νομοί Αττικής, Δωδεκανήσου, Κυκλάδων εμφανίζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά αυτονομίας. Ποσοστό που υπερβαίνει το 50% των συνολικών εσόδων τους καλύπτονται από ίδια έσοδα έχοντας έτσι μεγαλύτερη δυνατότητα για οικονομικό προγραμματισμό. Το 2015 οι Δήμοι των Νομών Αττικής, Κορινθίας και Κυκλάδων παρουσιάζονται αυτόνομοι με χαμηλή επενδυτική δραστηριότητα.

Πίνακας 3.3
Αριθμοδείκτες έτους 2015

Νομός	Δείκτης εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις	Δείκτης εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις	Δείκτης ανεξαρτησίας	Δείκτης λειτουργικών δαπανών	Δείκτης επενδυτικής δραστηριότητας
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	0.38	0.24	0.31	0.55	0.27
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0.31	0.22	0.38	0.62	0.19
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	0.36	0.17	0.43	0.69	0.21
ΑΡΤΑΣ	0.33	0.21	0.39	0.57	0.28
ΑΤΤΙΚΗΣ	0.3	0.07	0.52	0.75	0.07
ΑΧΑΪΑΣ	0.38	0.11	0.42	0.74	0.12
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	0.26	0.18	0.48	0.61	0.23
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	0.35	0.28	0.27	0.5	0.35
ΔΡΑΜΑΣ	0.37	0.16	0.39	0.69	0.18
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	0.3	0.12	0.47	0.68	0.13
ΕΒΡΟΥ	0.39	0.16	0.37	0.68	0.15
ΕΥΒΟΙΑΣ	0.34	0.14	0.43	0.67	0.16
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	0.28	0.19	0.45	0.58	0.29
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	0.44	0.09	0.38	0.7	0.04
ΗΛΕΙΑΣ	0.35	0.27	0.3	0.54	0.28
ΗΜΑΘΙΑΣ	0.41	0.14	0.37	0.7	0.15
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	0.31	0.17	0.45	0.58	0.27
ΘΕΣΣΠΡΩΤΙΑΣ	0.4	0.22	0.29	0.6	0.23
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	0.32	0.09	0.49	0.71	0.12
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	0.31	0.14	0.46	0.65	0.17
ΚΑΒΑΛΑΣ	0.3	0.24	0.38	0.57	0.26
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	0.41	0.16	0.35	0.65	0.17
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	0.36	0.23	0.32	0.56	0.29
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	0.37	0.14	0.38	0.68	0.08
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	0.26	0.14	0.5	0.7	0.13
ΚΙΛΚΙΣ	0.37	0.1	0.49	0.78	0.14
ΚΟΖΑΝΗΣ	0.31	0.3	0.3	0.5	0.34
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	0.3	0.1	0.5	0.7	0.12
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	0.19	0.15	0.58	0.6	0.21
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	0.24	0.26	0.44	0.49	0.37

Πίνακας 3.3

Συνέχεια

Νομός	Δείκτης εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις	Δείκτης εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις	Δείκτης ανεξαρτησίας	Δείκτης λειτουργικών δαπανών	Δείκτης επενδυτικής δραστηριότητας
ΛΑΡΙΣΣΑΣ	0.36	0.13	0.4	0.67	0.13
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	0.24	0.19	0.49	0.55	0.27
ΛΕΣΒΟΥ	0.28	0.16	0.49	0.65	0.18
ΛΕΥΚΑΔΑΣ	0.23	0.26	0.44	0.55	0.28
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	0.38	0.1	0.41	0.71	0.11
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	0.32	0.16	0.44	0.65	0.18
ΞΑΝΘΗΣ	0.43	0.14	0.35	0.73	0.13
ΠΕΛΛΑΣ	0.45	0.17	0.29	0.66	0.13
ΠΙΕΡΙΑΣ	0.37	0.15	0.38	0.67	0.2
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	0.3	0.22	0.4	0.6	0.26
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	0.24	0.27	0.42	0.52	0.38
ΡΟΔΟΠΗΣ	0.42	0.15	0.35	0.68	0.19
ΣΑΜΟΥ	0.31	0.2	0.38	0.61	0.21
ΣΕΡΡΩΝ	0.42	0.09	0.39	0.75	0.09
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	0.44	0.18	0.26	0.66	0.15
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	0.35	0.13	0.43	0.69	0.17
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	0.38	0.13	0.41	0.63	0.16
ΦΩΚΙΔΑΣ	0.32	0.16	0.37	0.65	0.16
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	0.16	0.29	0.48	0.48	0.36
ΧΑΝΙΩΝ	0.31	0.16	0.44	0.64	0.22
ΧΙΟΥ	0.33	0.23	0.36	0.67	0.2

Πίνακας 3.4

Αριθμοδείκτες έτους 2016

Νομός	Δείκτης εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις	Δείκτης εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις	Δείκτης ανεξαρτησίας	Δείκτης λειτουργικών δαπανών	Δείκτης επενδυτικής δραστηριότητας
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	0.41	0.13	0.37	0.63	0.17
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0.37	0.08	0.47	0.75	0.09
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	0.38	0.1	0.49	0.74	0.14
ΑΡΤΑΣ	0.38	0.09	0.46	0.71	0.11
ΑΤΤΙΚΗΣ	0.29	0.05	0.56	0.76	0.07
ΑΧΑΪΑΣ	0.35	0.08	0.47	0.74	0.1
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	0.27	0.09	0.56	0.73	0.12
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	0.43	0.13	0.33	0.65	0.17

Πίνακας 3.4

Συνέχεια

Νομός	Δείκτης εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις	Δείκτης εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις	Δείκτης ανεξαρτησίας	Δείκτης λειτουργικών δαπανών	Δείκτης επενδυτικής δραστηριότητας
ΔΡΑΜΑΣ	0.38	0.08	0.45	0.75	0.09
ΔΩΔ/ΝΗΣΟΥ	0.29	0.08	0.52	0.7	0.1
ΕΒΡΟΥ	0.41	0.08	0.42	0.73	0.07
ΕΥΒΟΙΑΣ	0.34	0.11	0.45	0.7	0.1
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	0.3	0.14	0.47	0.63	0.21
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	0.35	0.16	0.4	0.66	0.09
ΗΛΕΙΑΣ	0.38	0.16	0.38	0.63	0.18
ΗΜΑΘΙΑΣ	0.43	0.05	0.43	0.77	0.07
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	0.3	0.07	0.53	0.68	0.15
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	0.38	0.19	0.35	0.58	0.14
ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ	0.32	0.05	0.52	0.74	0.06
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	0.32	0.09	0.51	0.69	0.11
ΚΑΒΑΛΑΣ	0.36	0.11	0.45	0.71	0.11
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	0.42	0.1	0.39	0.69	0.12
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	0.43	0.09	0.37	0.69	0.11
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	0.38	0.09	0.42	0.66	0.08
ΚΕΦ/ΝΙΑΣ	0.27	0.12	0.53	0.7	0.09
ΚΙΛΚΙΣ	0.37	0.05	0.54	0.81	0.09
ΚΟΖΑΝΗΣ	0.38	0.17	0.36	0.64	0.14
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	0.31	0.05	0.56	0.75	0.08
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	0.21	0.09	0.62	0.66	0.15
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	0.29	0.08	0.56	0.67	0.18
ΛΑΡΙΣΑΣ	0.37	0.08	0.45	0.72	0.07
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	0.26	0.07	0.58	0.67	0.1
ΛΕΣΒΟΥ	0.31	0.12	0.49	0.69	0.14
ΛΕΥΚΑΔΑΣ	0.22	0.22	0.47	0.57	0.3
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	0.36	0.09	0.45	0.73	0.08
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	0.33	0.07	0.51	0.7	0.12
ΞΑΝΘΗΣ	0.43	0.07	0.42	0.75	0.07
ΠΕΛΛΑΣ	0.46	0.11	0.33	0.7	0.09
ΠΙΕΡΙΑΣ	0.38	0.08	0.46	0.74	0.09
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	0.32	0.09	0.49	0.67	0.17
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	0.29	0.12	0.51	0.67	0.17
ΡΟΔΟΠΗΣ	0.44	0.06	0.41	0.76	0.09
ΣΑΜΟΥ	0.34	0.13	0.41	0.67	0.13
ΣΕΡΡΩΝ	0.42	0.06	0.43	0.76	0.07
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	0.38	0.12	0.31	0.7	0.07
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	0.33	0.1	0.47	0.71	0.12
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	0.41	0.07	0.43	0.74	0.08
ΦΩΚΙΔΑΣ	0.34	0.08	0.46	0.7	0.09
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	0.16	0.21	0.53	0.55	0.22
ΧΑΝΙΩΝ	0.31	0.07	0.52	0.75	0.09
ΧΙΟΥ	0.36	0.12	0.41	0.67	0.16

Πίνακας 3.5
Μέσος όρος δεικτών ανά έτος

ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΔΕΙΚΤΩΝ ΑΝΑ ΕΤΟΣ				
	2013	2014	2015	2016
Δείκτης εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις	0.3	0.33	0.33	0.35
Δείκτης εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις	0.24	0.2	0.17	0.1
Δείκτης ανεξαρτησίας	0.37	0.38	0.41	0.46
Δείκτης λειτουργικών δαπανών	0.59	0.62	0.64	0.7
Δείκτης επενδυτικής δραστηριότητας	0.18	0.2	0.2	0.12

Από το 2013 έως το 2016 ο δείκτης εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις και ο δείκτης λειτουργικών δαπανών αυξήθηκε. Το ίδιο συμβαίνει και με το δείκτη ανεξαρτησίας. Αντίθετα ο δείκτης εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις και επενδύσεων παρουσιάζει πτώση. Αυτό σημαίνει ότι έχει μειωθεί ο ρυθμός ανάπτυξης. Οι δυνατότητες και ευκαιρίες των Δήμων για τη συμμετοχή τους σε χρηματοδοτούμενα προγράμματα περιορίζονται λόγω της οικονομικής κρίσης. Μεγάλη βαρύτητα δίνεται στο σκέλος των εξόδων για λειτουργικές δαπάνες αλλά και της κάλυψης αυτών από επιχορηγήσεις. Η επενδυτική δραστηριότητα μειώνεται αρκετά λόγω της αστάθειας στην οικονομική ζωή γενικά. Πρέπει να σημειωθεί ότι η αύξηση του δείκτη ανεξαρτησίας είναι πολύ θετικό στοιχείο διότι η ρευστότητα που επικρατεί από πλευράς χρηματοδοτήσεων αλλά και η βούληση των δήμων για καλύτερο οικονομικό προγραμματισμό και σχεδιασμό έστρεψαν το ενδιαφέρον στην είσπραξη των ίδιων εσόδων τα οποία προέρχονται από πηγές προβλέψιμες

3.3 Συσχέτιση μακροοικονομικών δεικτών και χαρακτηριστικών των νομών

Μεθοδολογία

Χρησιμοποιήθηκαν γραμμικές παλινδρομήσεις ώστε να αποτυπωθούν οι συσχετισμοί μεταξύ των δεικτών και των χαρακτηριστικών των νομών, οι οποίοι τους επηρεάζουν (πληθυσμός, έκταση, κατά κεφαλήν εισόδημα). Για τη δημιουργία των γραμμικών παλινδρομήσεων με τη μέθοδο των συνήθων ελαχίστων τετραγώνων (OLS), χρησιμοποιήθηκε το οικονομετρικό πρόγραμμα Stata. Με την εφαρμογή του τεστ του White εντοπίστηκαν ενδεχόμενες ετεροσκεδαστικότητες, οι οποίες στη συνέχεια αντιμετωπίστηκαν με την εφαρμογή της robust standard errors.

Στις παλινδρομήσεις έγινε χρήση μιας εξαρτημένης και μιας ανεξάρτητης μεταβλητής, κάποιες εκ των οποίων διαθέτουν περισσότερες ανεξάρτητες μεταβλητές. Η γενική εξίσωση της παλινδρόμησης έχει ως εξής:

$$S = \beta_0 + \beta_1 \cdot p + u$$

Όπου το S είναι μία εκ των προαναφερθέντων εξαρτημένων μεταβλητών και p μία εκ των ανεξάρτητων μεταβλητών οι οποίοι τον προσδιορίζουν.

Τα αποτελέσματα των παλινδρομήσεων καταγράφηκαν σε πίνακα με τις αντίστοιχες ως άνω εξαρτημένες και ανεξάρτητες μεταβλητές.

Πίνακας 3.6
Παλινδρομήσεις 1-6

Μεταβλητές/ Παλινδρομήσεις	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Εξαρτημένες Μεταβλητές						
Δείκτης Αυτονομίας	X	X	X			
Δείκτης εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις				X	X	X
Ανεξάρτητες Μεταβλητές						
Πληθυσμός	2.82e-08* ¹⁷ (1,69)			-8.75e-09 (-0,53)		
Επιφάνεια χλμ ²		8.49e-06 (1,15)			6.26e-06 (0,88)	
ΔΕΠ κατά κεφαλήν του Νομού			-6.87e-07 (-0,21)			-8.94e- 06*** ¹⁸ (-3,16)
Σταθερά	.4748172*** (49,56)	.4588939*** (21,79)	.4898286*** (11,26)	.3230457*** (34,32)	.3050278*** (15,04)	.4385949*** (11,54)
Παρατηρήσεις	51	51	51	51	51	51
Adjusted R- squared	0.0360	0.0065	-0.0195	-0.0145	-0.0045	0.1524

Όπως προκύπτει παραπάνω υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ του πληθυσμού και του δείκτη αυτονομίας. Αυτό σημαίνει ότι όσο αυξάνεται ο πληθυσμός τόσο αυξάνεται ο δείκτης αυτονομίας. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί από το ότι όσο αυξάνεται

¹⁷ *μεγέθη t εντός παρένθεσης: * στατιστικώς σημαντικά στο επίπεδο 10%*

¹⁸ *μεγέθη t εντός παρένθεσης: *** στατιστικώς σημαντικά στο επίπεδο 1%*

ο πληθυσμός αυξάνονται τα τακτικά έσοδα σε περίπτωση βέβαια που η οικονομική θέση του πληθυσμού είναι καλή. Αντίθετα, δεν υπάρχει στατιστικώς σημαντική συσχέτιση του δείκτη αυτονομίας με την έκταση και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ δεν υπάρχει συνεπώς σχέση εξάρτησης.

Επίσης, σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι υπάρχει πολύ ισχυρή αρνητική συσχέτιση μεταξύ του δείκτη εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Όσο αυξάνεται το κατά κεφαλήν ΑΕΠ δηλ. ο δείκτης ανάπτυξης και ευημερίας του πληθυσμού μιας περιοχής τόσο μειώνεται η εξάρτηση από τακτικές επιχορηγήσεις κυρίως για λειτουργικές δαπάνες. Αντίθετα, αδιάφορη φαίνεται να είναι η σχέση με τον πληθυσμό και την έκταση.

Πίνακας 3.7
Παλινδρομήσεις 7-12

Μεταβλητές/ Παλινδρομήσεις	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
Εξαρτημένες Μεταβλητές						
Δείκτης Αστάθειας	X	X	X			
Δείκτης εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις				X	X	X
Ανεξάρτητες Μεταβλητές						
Πληθυσμός	-2.44e-08* (-1,67)			-2.79e-08* (-1,92)		
Επιφάνεια χλμ ²		-7.67e-06 (-1,19)			-8.07e-06 (-1,25)	
ΑΕΠ κατά κεφαλήν του Νομού			-2.99e-06 (-1,07)			-3.43e-06 (-1,23)
Σταθερά	.2204837*** (26,23)	.2351077*** (12,75)	.2546131*** (6,75)	.2085548*** (24,97)	.2234747*** (12,11)	.2477403*** (6,58)
Παρατηρήσεις	51	51	51	51	51	51
Adjusted R- squared	0.0345	0.0082	0.0027	0.0507	0.0111	0.0099

Λαμβάνοντας υπόψη τον παραπάνω πίνακα παρατηρείται σε μικρό βαθμό σημαντική αρνητική συσχέτιση μεταξύ του Δείκτη αστάθειας και του πληθυσμού. Ο δείκτης αστάθειας υπολογίζεται σύμφωνα με τα έκτακτα έσοδα συνεπώς οι πηγές εκτάκτων εσόδων δεν έχουν άμεση σχέση με τον πληθυσμό την έκταση και το κατά

κεφαλήν ΑΕΠ και έτσι δεν παρουσιάζει ενδιαφέρον από στατιστικής απόψεως αυτή η συσχέτιση του δείκτη αστάθειας.

Ακόμη, η αρνητική συσχέτιση μεταξύ του δείκτη εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις και του πληθυσμού είναι σημαντική σε μικρό βαθμό και αυτό διότι οι πηγές της κατηγορίας αυτής των εσόδων είναι μη προβλέψιμες. Στατιστικά ασήμαντη χαρακτηρίζεται η σχέση του εν λόγω δείκτη με το κατά κεφαλή ΑΕΠ και την έκταση.

Πίνακας 3.8
Παλινδρομήσεις 13-18

Μεταβλητές/ Παλινδρομήσεις	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)
<i>Εξαρτημένες Μεταβλητές</i>						
Δείκτης Ανεξαρτησίας	X	X	X			
Δείκτης Λειτουργικών Δαπανών				X	X	X
<i>Ανεξάρτητες Μεταβλητές</i>						
Πληθυσμός	3.00e-08* (1,70)			2.55e-08 (1,56)		
Επιφάνεια γλμ ²		3.75e-06 (0,48)			2.87e-06 (0,39)	
ΑΕΠ κατά κεφαλήν του Νομού			.0000121*** (4,08)			1.89e-06 (0,60)
Σταθερά	.3803516*** (37,56)	.3770441*** (16,75)	.2280355*** (5,74)	.6084796*** (64,89)	.6064936*** (29,20)	.5890523*** (13,94)
Παρατηρήσεις	51	51	51	51	51	51
Adjusted R- squared	0.0365	-0.0157	0.2388	0.0280	-0.0172	-0.0129

Η συσχέτιση του δείκτη ανεξαρτησίας και του πληθυσμού εμφανίζεται θετική και σημαντική αλλά σε μεγάλο επίπεδο ισχυρή και σημαντική παρατηρείται η θετική συσχέτιση του συγκεκριμένου δείκτη με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Αυτό είναι κατανοητό διότι όταν αυξάνεται το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σημαίνει βελτίωση ευημερίας και ανάπτυξης συνεπώς και αύξηση των εσόδων από ίδιες πηγές δηλαδή αύξηση του βαθμού ανεξαρτησίας.

Η συσχέτιση του δείκτη λειτουργικών δαπανών με τις προαναφερθείσες ανεξάρτητες μεταβλητές δεν παρουσιάζουν ενδιαφέρον από στατιστικής άποψης.

Πίνακας 3.9
Παλινδρομήσεις 19-21

Μεταβλητές/ Παλινδρομήσεις	(19)	(20)	(21)
<i>Εξαρτημένες Μεταβλητές</i>			
Δείκτης Επενδύσεων	X	X	X
<i>Ανεξάρτητες Μεταβλητές</i>			
Πληθυσμός	-4.10e-08** ¹⁹ (-2,20)		
Επιφάνεια χλμ ²		-2.98e-06 (-0,35)	
ΑΕΠ κατά κεφαλήν του Νομού			-4.76e-06 (0,195)
Σταθερά	.1997398*** (18,64)	.1987272*** (8,18)	.2535857*** (5,20)
Παρατηρήσεις	51	51	51
Adjusted R-squared	0.0710	-0.0179	0.0142

Αξιοσημείωτο είναι ότι σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα ότι υπάρχει σε σημαντικό επίπεδο αρνητική συσχέτιση μεταξύ του πληθυσμού και του δείκτη επενδύσεων. Συνεπώς με την αύξηση του πληθυσμού μειώνονται οι δαπάνες για επενδυτικές δραστηριότητες. Η συσχέτιση του δείκτη επενδύσεων με τις υπόλοιπες ανεξάρτητες μεταβλητές δε είναι σημαντική.

¹⁹ *μεγέθη t εντός παρένθεσης: ** στατιστικώς σημαντικά στο επίπεδο 5%*

3.4 Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ως δείκτης ευημερίας και ανάπτυξης

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ μιας περιοχής είναι ο συνηθέστερος δείκτης αξιολόγησης του επιπέδου ανάπτυξης και ευημερίας, μετρά την παραγωγικότητα των κατοίκων μιας οικονομίας. Λαμβάνει υπόψη τη μεταβολή του πληθυσμού γι' αυτό και χρησιμοποιείται για να μετρά τις επιδόσεις των οικονομιών διαχρονικά και να προσδιορίζει το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων μιας περιοχής. Χωρίς να αμφισβητείται η χρησιμότητά του, παρουσιάζει, όμως, ορισμένες αδυναμίες. Για παράδειγμα δεν λαμβάνεται υπόψη στο ΑΕΠ η οικονομική δραστηριότητα από την παραοικονομία και τα προϊόντα που προορίζονται για αυτοκατανάλωση. Επίσης, πρόκειται για ποσοτικό και όχι για ποιοτικό δείκτη που η ποιότητα της ζωής των ανθρώπων είναι βασικός παράγοντας της ευημερίας τους.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδος την περίοδο 2000 – 2008 σημειώνει ανοδική πορεία με τη μεγαλύτερη τιμή το 2008. Από το 2009 μέχρι το 2014 εμφανίζει σημαντική πτώση. Η μεγαλύτερη μείωση παρατηρείται μεταξύ των ετών 2010 και 2011. Η μείωση του ΑΕΠ αποτελεί συνέπεια της οικονομικής κρίσης και των αυστηρών δημοσιονομικών μέτρων που περιλαμβάνουν μείωση μισθών και συντάξεων, αύξηση φόρων. Επίσης, την περίοδο αυτή παρατηρείται συρρίκνωση της παραγωγικής και επενδυτικής δραστηριότητας. Η περίοδος 2000 – 2008 χαρακτηρίζεται από σημαντική αύξηση του ΑΕΠ σε όλους τους Νομούς. Την περίοδο 2009-2014 η μείωση είναι σημαντική και πολύ μεγάλη μείωση παρατηρείται στην Αττική διότι στα μεγάλα αστικά κέντρα παρατηρείται μείωση του αριθμού των επιχειρήσεων με αρνητικό αντίκτυπο στη ζωή των ανθρώπων. Στην Αττική το Α.Ε.Π. το 2008 ήταν 116 δις ευρώ ενώ το 2014 μόλις 86. Η μείωση τοπικού Α.Ε.Π. είναι της τάξης του 25.8% ενώ το αντίστοιχο κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. μειώθηκε κατά 23%.

Η περιφέρεια Κεντρική Μακεδονίας φαίνεται να επλήγη περισσότερο από την κρίση με μείωση της τάξης του 29% του Α.Ε.Π. ενώ το αντίστοιχο κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. μειώθηκε κατά 28%.

Ακόμη, η περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης καταλαμβάνοντας έκταση 10,73% της χώρας και ποσοστό 3,88 % του ΑΕΠ τα έτη 2013-2014 εμφανίζει το μικρότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ συγκριτικά με τις υπόλοιπες περιφέρειες. Στη συγκεκριμένη περιοχή η πτώση του ΑΕΠ από το 2008-20014 υπολογίζεται περίπου 23%. Αξιοσημείωτο είναι ότι η περιοχή της Καβάλας- Θάσου καταλαμβάνοντας

μικρή έκταση στην περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης περίπου το 14,9 % εμφανίζει όμως την υψηλότερη τιμή ΑΕΠ σε σχέση με τις υπόλοιπες περιοχές. Η συγκεκριμένη περιοχή παρουσιάζει μεγάλη τουριστική κίνηση ειδικά από τις χώρες των Βαλκανίων. Παρατηρείται, όμως, ακόμα και σε αυτή την περίπτωση, πτώση του ΑΕΠ την περίοδο 2008 – 2014 όπως σε όλες τις περιοχές της Ελλάδος.

Συγκριτικά μεγάλη μείωση παρουσιάζουν και άλλες περιοχές στις οποίες ο τουρισμός αποτελεί σημαντική πηγή εισοδήματος για τους κατοίκους. Πιθανότατα η διεθνής οικονομική κρίση και το προσφυγικό να επηρέασαν ακόμα και τους πλέον δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς. Ενδεχομένως μια ακόμα πιθανή ερμηνεία που μπορεί να δοθεί σχετικά με την πτώση του ΑΕΠ σε τουριστικές περιοχές με σημαντική αύξηση του αριθμού των επισκεπτών είναι ότι στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ δεν λαμβάνεται υπόψη η αξία των αγαθών και υπηρεσιών της παραοικονομίας.

Οι περιοχές αυτές είναι Νότιο Αιγαίο, Κρήτη, Ιόνια νησιά και Βόρειο Αιγαίο. Η Κρήτη για παράδειγμα παρουσιάζει μείωση 26% του Α.Ε.Π. σε σχέση με το 2008. Πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία ο τουρισμός παρουσιάζει ανοδική πορεία από το 2013. Αυτό το γεγονός αντανακλάται σε ορισμένες περιπτώσεις το 2014. Έτσι η Κρήτη εμφανίζει αύξηση του τοπικού ΑΕΠ το 2014 σε σύγκριση με το 2013(αλλά και σε σχέση με το 2012), με 8,693 εκ. ευρώ σε σύγκριση με τα 8,565 εκ. ευρώ του προηγούμενου έτους. Μόνο η Π.Ε. Λασιθίου παρουσιάζει ελαφρώς μειωμένο Α.Ε.Π. σε σχέση με το 2013. Στο Νότιο Αιγαίο το συνολικό τοπικό Α.Ε.Π. αυξήθηκε ελαφρώς το 2014 αλλά φαίνεται ότι μειώθηκε στις Κυκλάδες.

Το Βόρειο Αιγαίο καταλαμβάνει ποσοστό 2.91% της έκτασης της Ελλάδος, με ποσοστό ΑΕΠ για το 2014 1.44% της χώρας. Από τα νησιά του Βόρειου Αιγαίου το μεγαλύτερο ποσοστό ΑΕΠ έχει η Λέσβος που καταλαμβάνει και τη μεγαλύτερη έκταση και ακολουθεί η Χίος. Η Χίος είχε ελαφρώς αυξημένο Α.Ε.Π. το 2014. Τη μεγαλύτερη μείωση την είχε η Σάμος το 2014 με 17 εκ. ευρώ μικρότερο Α.Ε.Π. σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά, μείωση της τάξης του 3%.

Η Ήπειρος και η Δυτική Μακεδονία έχουν υποστεί τη μικρότερη μείωση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ την περίοδο 2008 -2013. Η οικονομία των περιοχών αυτών δε στηρίζεται στον τουρισμό αλλά σε άλλους τομείς παραγωγής και κατά κύριο λόγο τη γεωργία και κτηνοτροφία.

Πίνακας 3.10

Σύγκριση Αριθμού Διανυκτερεύσεων και Εσόδων Δήμου ανά Νομό

Νομοί	Έτη	Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών	Διανυκτερεύσεις Ημεδαπών	Σύνολο Διανυκτερεύσεων	Έσοδα Δήμων	ΑΕΠ κατά κεφαλήν
Δωδεκανήσου	2013	14,705,449	628,991	15,334,440	191,776,943 €	15,491 €
	2014	14,907,581	593,981	15,501,562	197,877,361 €	15,670 €
	2015	15,779,837	570,850	16,350,687	187,223,596 €	
	2016				197,453,817 €	
Ευβοίας	2013	203,716	410,598	614,314	140,496,383 €	12,807 €
	2014	272,784	415,601	688,385	130,428,557 €	12,764 €
	2015	283,035	404,938	687,973	125,515,465 €	
	2016				124,547,395 €	
Ζακύνθου	2013	2,476,566	144,605	2,621,171	24,896,352 €	17,336 €
	2014	2,654,772	125,686	2,780,458	21,267,948 €	16,978 €
	2015	2,773,256	148,562	2,921,818	22,132,363 €	
	2016				24,004,505 €	
Ηρακλείου	2013	8,658,402	314,052	8,972,454	210,158,893 €	13,420 €
	2014	8,770,111	326,721	9,096,832	196,125,968 €	13,536 €
	2015	8,699,021	347,461	9,046,482	202,474,577 €	
	2016			0	207,525,991 €	
Καβάλας	2013	743,383	211,875	955,258	99,570,614 €	12,952 €
	2014	778,728	195,131	973,859	92,987,763 €	13,651 €
	2015	881,066	219,022	1,100,088	97,737,365 €	
	2016			0	88,418,707 €	
Κερκύρας	2013	3,802,764	270,727	4,073,491	77,010,190 €	14,313 €
	2014	3,941,518	256,574	4,198,092	70,044,065 €	14,499 €
	2015	4,193,280	245,076	4,438,356	58,394,978 €	
	2016			0	68,995,668 €	
Κεφαλληνίας	2013	605,282	122,145	727,427	42,213,114 €	14,559 €
	2014	609,966	85,742	695,708	41,767,932 €	15,038 €
	2015	657,501	98,939	756,440	35,680,424 €	
	2016			0	35,836,763 €	
Κυκλάδων	2013	1,486,540	498,652	1,985,192	155,375,447 €	21,756 €
	2014	1,815,735	530,968	2,346,703	172,129,965 €	21,534 €
	2015	1,955,756	501,022	2,456,778	150,799,647 €	
	2016			0	153,409,872 €	
Λασιθίου	2013	2,861,960	114,600	2,976,560	58,673,838 €	14,513 €
	2014	2,924,998	112,714	3,037,712	65,416,481 €	14,506 €
	2015	3,061,610	113,942	3,175,552	66,586,925 €	
	2016				61,572,597 €	
Λέσβου	2013	349,966	160,039	510,005	77,239,303 €	13,181 €
	2014	456,021	166,599	622,620	75,926,809 €	13,211 €
	2015	571,654	153,681	725,335	78,471,141 €	
	2016				83,289,354 €	

Πίνακας 3.10

Συνέχεια

Νομοί	Έτη	Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών	Διανυκτερεύσεις Ημεδαπών	Σύνολο Διανυκτερεύσεων	Έσοδα Δήμων	ΑΕΠ κατά κεφαλήν
Λευκάδος	2013	182,798	118,457	301,255	30,362,324 €	12,561 €
	2014	155,071	103,289	258,360	24,159,485 €	12,274 €
	2015	176,110	102,107	278,217	27,569,311 €	
	2016				30,639,458 €	
Μαγνησίας	2013	586,943	575,609	1,162,552	120,128,254 €	12,528 €
	2014	643,597	561,024	1,204,621	114,649,449 €	12,244 €
	2015	675,420	551,320	1,226,740	111,150,149 €	
	2016				120,183,931 €	
Ρεθύμνης	2013	3,253,456	198,176	3,451,632	71,214,267 €	13,199 €
	2014	3,431,974	173,865	3,605,839	75,509,225 €	13,372 €
	2015	3,508,407	159,298	3,667,705	76,844,129 €	
	2016				64,444,200 €	
Σάμου	2013	700,779	111,857	812,636	31,750,150 €	13,099 €
	2014	729,724	123,321	853,045	32,335,449 €	12,769 €
	2015	726,360	116,455	842,815	34,432,125 €	
	2016				33,502,120 €	
Χανίων	2013	4,402,387	298,271	4,700,658	105,476,472 €	13,676 €
	2014	4,559,878	293,514	4,853,392	106,299,495 €	14,110 €
	2015	4,888,029	317,187	5,205,216	109,386,473 €	
	2016				108,849,389 €	
Χίου	2013	96,630	73,252	169,882	39,560,951 €	12,302 €
	2014	107,081	70,309	177,390	37,962,917 €	12,480 €
	2015	123,350	73,024	196,374	40,493,491 €	
	2016				41,578,562 €	

Παρατηρώντας των παραπάνω πίνακα και συγκρίνοντας τα στοιχεία της τουριστικής κίνησης με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ και τα συνολικά έσοδα των Δήμων προκύπτουν τα κάτωθι συμπεράσματα:

Στα Δωδεκάνησα την περίοδο 2013-2015 παρατηρείται αύξηση της τουριστικής κίνησης. Το σύνολο των διανυκτερεύσεων αυξήθηκε όπως και οι διανυκτερεύσεις αλλοδαπών σε αντίθεση με τις διανυκτερεύσεις ημεδαπών τουριστών που σημειώθηκε πτώση. Τα έσοδα των Δήμων σημείωσαν αύξηση με εξαίρεση το 2015 που παρατηρείται πτώση. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σημείωσε μικρή άνοδο μεταξύ των ετών 2013 και 2014 γεγονός που σημαίνει ότι η αύξηση της τουριστικής κίνησης επηρέασε θετικά την ευημερία των κατοίκων. Βαθμιαία άνοδος

παρατηρείται στην τουριστική κίνηση της περιοχής των Κυκλάδων. Δεν συμβαίνει το ίδιο, όμως, στα έσοδα των δήμων της περιοχής και του ΑΕΠ.

Στην περιοχή της Εύβοιας σημειώνεται μικρή αύξηση της τουριστικής κίνησης. Πιθανότατα η μεγαλόνησος να μην αποτέλεσε πόλο έλξης τουριστών με διαμονή αλλά αντιθέτως ως προορισμός μονοήμερης απόδρασης λόγω ότι βρίσκεται σχετικά κοντά με την πρωτεύουσα. Επίσης, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σημείωσε μικρή πτώση για την περίοδο 2013-2014 πιθανότατα ως συνέπεια της ύφεσης. Στην περιοχή της Καβάλας παρατηρείται άνοδος της τουριστικής κίνησης από το 2013-2015. Τα έσοδα των Δήμων του Νομού αυξήθηκαν κατά τα έτη 2013 και 2015 ενώ παρουσιάζουν μείωση το 2014 και 2016. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σημειώνει άνοδο από το 2013-2014.

Το διάστημα 2013-2015 στην περιοχή της Κέρκυρας το σύνολο των διανυκτερεύσεων παρουσίασε άνοδο όπως και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Ενώ τα έσοδα των Δήμων παρουσιάζουν αρκετά μεγάλη μείωση το έτος 2015 με σχετική βελτίωση το 2016. Στην περιοχή της Κεφαλληνίας παρατηρείται μείωση της τουριστικής κίνησης το 2014 γεγονός που δικαιολογείται λόγω του σεισμού που έπληξε την περιοχή. Επίσης τα έσοδα των ΟΤΑ παρουσιάζουν πτωτική τάση κατά τα έτη 2013 -2015 σε αντίθεση με το ΑΕΠ που έχει αυξηθεί. Η περιοχή της Λευκάδος σημείωσε μείωση του αριθμού των διανυκτερεύσεων το 2014 και το 2015 παρατηρείται μικρή αύξηση. Μικρή πτώση παρατηρείται στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Στο νησί της Ζακύνθου η τουριστική κίνηση φαίνεται να αυξήθηκε αντίθετα τα έσοδα των Δήμων της περιοχής σημείωσαν μείωση όπως και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

Στο Ηράκλειο της Κρήτης φαίνεται ότι το διάστημα 2013-2015 δεν υπάρχουν μεγάλες αυξομειώσεις στην τουριστική κίνηση, αυξήθηκαν σε μικρό βαθμό οι διανυκτερεύσεις ημεδαπών τουριστών. Τα έσοδα των Δήμων παρουσίασαν αυξομειώσεις την περίοδο 2013-2015 ενώ το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σημείωσε μικρή άνοδο από το 2013. Στην περιοχή του Νομού Λασιθίου σημειώνεται αύξηση της πληρότητας της τουριστικής κίνησης καθώς και σημαντική άνοδο των εσόδων των Δήμων με εξαίρεση το έτος 2016. Ενώ το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σημείωσε μικρή πτώση. Στο Νομό Χανίων ο τουρισμός, το ΑΕΠ και τα έσοδα των Δήμων εμφανίζονται με ανοδική πορεία την περίοδο 2013-2015 και μικρή πτώση το 2016

στα δημοτικά έσοδα. Στο νομό Ρεθύμνης η αύξηση της τουριστικής κίνησης συνοδεύεται με αύξηση των εσόδων των Δήμων της περιοχής καθώς και μικρή αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

Στην περιοχή της Λέσβου η τουριστική κίνηση φαίνεται αυξημένη όπως και τα δημοτικά έσοδα σε αντίθεση με το ΑΕΠ. Στο νησί της Σάμου παρατηρείται μικρή πτώση των διανυκτερεύσεων το έτος 2015 αλλά και του ΑΕΠ σε αντίθεση με τα έσοδα των Δήμων που μάλλον επηρεάστηκαν θετικά από άλλες πηγές και όχι τόσο από τον τουρισμό. Στο νησί της Χίου σημειώνεται αύξηση της τουριστικής κίνησης, αύξηση των εσόδων των Δήμων της περιοχής με εξαίρεση το έτος 2014. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ εμφανίζει μικρή άνοδο. Από τους συγκεκριμένους δείκτες δεν φαίνονται πιθανές συνέπειες του προσφυγικού ζητήματος που αντιμετώπισε η περιοχή.

Σύμφωνα με την παραπάνω ανάλυση σε πολλές περιπτώσεις τα έσοδα των Δήμων εμφανίζονται μειωμένα σε σχέση με την τουριστική κίνηση. Αυτό ίσως να είναι αποτέλεσμα της μειωμένης εισπραξιμότητας στα έσοδα των Δήμων. Σε κάποιες περιπτώσεις το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σημειώνει μικρή μείωση σε σχέση με την αυξημένη τουριστική κίνηση. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι στο ΑΕΠ δεν υπολογίζονται τα έξοδα από τα προϊόντα αυτοκατανάλωσης αλλά και τα έσοδα από δραστηριότητες της παραοικονομίας.

3.5 Ανακεφαλαίωση

Από την ανάλυση των απολογιστικών στοιχείων των Δήμων σε επίπεδο Νομού όπως παρουσιάστηκαν παραπάνω προκύπτει ότι με την πάροδο του χρόνου τα έσοδα των Δήμων σταθεροποιήθηκαν παρά την σημαντική πτώση του ΑΕΠ και αυτό μπορεί να οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτη το οποίο αποτελεί τη νέα αρχιτεκτονική της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Κύριος σκοπός της συγκεκριμένης μεταρρύθμισης για την Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι η δημιουργία ανεξάρτητων, αυτοδύναμων και ισχυρών ΟΤΑ ώστε να αποτελούν κυρίαρχο παράγοντα της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης αναλαμβάνοντας πρωτοβουλίες και δράσεις επιχειρησιακού σχεδιασμού και προγραμματισμού. Για την επίτευξη του παραπάνω σκοπού οι ΟΤΑ είναι αναγκαίο να αυξήσουν τα ίδια έσοδα, κυρίως, αξιοποιώντας τα περιουσιακά τους στοιχεία με

αποτέλεσμα να αποκτήσουν μεγαλύτερη ανεξαρτησία ώστε να μπορούν να προωθήσουν αναπτυξιακές και επενδυτικές δράσεις ώστε να μειωθεί η εξάρτηση από τις έκτακτες επιχορηγήσεις. Επίσης, από τη παραπάνω ανάλυση των αριθμοδεικτών διαπιστώθηκε αυξημένη εξάρτηση των ΟΤΑ από τις επιχορηγήσεις για λειτουργικές δαπάνες που σημαίνει και αύξηση δαπανών παροχής υπηρεσιών. Η μείωση αυτής της εξάρτησης με τη μείωση των δαπανών παροχής υπηρεσιών κρίνεται απαραίτητη κυρίως με τη χρήση σύγχρονων λειτουργικών συστημάτων και τεχνολογιών μειώνοντας το κόστος των προαναφερόμενων δαπανών αναβαθμίζοντας έτσι την οργάνωση και λειτουργία των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Η ανάδειξη των ΟΤΑ σε αναπτυξιακούς και αποτελεσματικούς φορείς παροχής δημόσιων υπηρεσιών και αγαθών τοπικού χαρακτήρα σημαίνει βελτίωση της ποιότητας, της ευημερίας αλλά και της ανάπτυξης ενός τόπου. Συνεπώς, οι επενδυτικές δραστηριότητες αλλά και γενικότερα οι δράσεις που αποσκοπούν στην αναβάθμιση των δυνατοτήτων των ΟΤΑ μπορούν να συμβάλλουν στην αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ που από το 2011 και μετά έχει υποστεί σημαντική μείωση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σχετικά με τα απολογιστικά στοιχεία των Δήμων σε επίπεδο Νομού από το 2005-2016 προέκυψε ότι :

Τα στοιχεία 2005-2009 είναι ελλιπή και σε πολλές περιπτώσεις δεν υπάρχουν. Τα στοιχεία της περιόδου 2010-2012 είναι πιο αξιόπιστα σε γενικές γραμμές αλλά όμως παρατηρούνται μεγάλες διαφορές από έτος σε έτος. Η περίοδος 2010-2012 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί περίοδος προσαρμογής για τα απολογιστικά στοιχεία των Δήμων επί Καλλικράτη. Τα πλέον αξιόπιστα διαθέσιμα στοιχεία αφορούν την περίοδο 2013-2016.

Από την ανάλυση των απολογιστικών στοιχείων των τουριστικών – νησιωτικών Δήμων των δεκαέξι Νομών με τη χρήση δεικτών διαπιστώθηκαν τα εξής:

Τα συνολικά έσοδα των Δήμων από την περίοδο της εφαρμογής του Νόμου Καποδίστρια έως την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτη αυξήθηκαν με ορισμένες διακυμάνσεις που στις περισσότερες περιπτώσεις αφορούν τη μείωση των έκτακτων εσόδων.

Εμφανίζεται ιδιαίτερα υψηλός ο δείκτης λειτουργικών δαπανών και ο δείκτης εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις. Το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών των Δήμων αφορούν λειτουργικές δαπάνες τις οποίες για να καλύψουν εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από επιχορηγήσεις.

Αντίθετα, χαμηλός είναι ο δείκτης επενδυτικής δραστηριότητας των Δήμων καθώς και ο δείκτης εξάρτησης από έκτακτες επιχορηγήσεις που συνήθως διατίθενται για επενδύσεις.

Ο δείκτης ανεξαρτησίας παρουσιάζει ικανοποιητική πορεία και δείχνει την προσπάθεια των Δήμων να αυξήσουν τα ίδια έσοδα δηλαδή τα έσοδα που

προέρχονται από προβλέψιμες πηγές ώστε να μπορέσουν να πετύχουν καλύτερο προγραμματισμό.

Από τη σύγκριση του αριθμού διανυκτερεύσεων που εμφανίζουν ανοδική πορεία και των Τακτικών εσόδων των Δήμων παρατηρείται ότι η πορεία των εσόδων δεν ταυτίζεται πάντα με τη πορεία των διανυκτερεύσεων. Ιδίως το 2015 σε περιοχές όπως η Λέσβος, η Κέρκυρα, οι Κυκλάδες σημειώθηκε πτώση των Τακτικών εσόδων και άνοδο του αριθμού διανυκτερεύσεων.

Επίσης, η σύγκριση του Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ με τον αριθμό διανυκτερεύσεων οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η μείωση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ συνδυάζεται με την αύξηση του αριθμού των διανυκτερεύσεων. Πιθανόν υπάρχουν δραστηριότητες παραοικονομίας που σχετίζονται με τον τουρισμό και δεν μπορούν να συμπεριληφθούν στις τιμές του Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ.

Επιπρόσθετα, η εικόνα των Δήμων της Επικράτειας που προέκυψε από την ανάλυση των απολογιστικών στοιχείων με τη χρήση αριθμοδεικτών δε διαφέρει πολύ από την εικόνα της ανάλυσης των απολογιστικών στοιχείων των τουριστικών Δήμων που αναφέρθηκαν παραπάνω.

- Οι δήμοι ξοδεύουν περισσότερο για λειτουργικές δαπάνες και λιγότερο για επενδυτικούς σκοπούς.
- Εξαρτώνται περισσότερο από τις τακτικές επιχορηγήσεις και σε χαμηλό βαθμό από τις έκτακτες.
- Η προσπάθεια των δήμων να αποκτήσουν ανεξαρτησία είναι ικανοποιητική αλλά όχι τόσο αποτελεσματική.

Από τη μέθοδο της γραμμικής παλινδρόμησης διαπιστώθηκε η ισχυρή θετική συσχέτιση του δείκτη ανεξαρτησίας και αρνητική σε μεγάλο βαθμό συσχέτιση του δείκτη εξάρτησης από τακτικές επιχορηγήσεις με το Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ. Επιπρόσθετα, προέκυψε σύμφωνα με την προαναφερόμενη μέθοδο αρνητική συσχέτιση του δείκτη επενδυτικής δραστηριότητας με τον πληθυσμό.

Αξιοσημείωτο είναι ότι η ανάδειξη των Δήμων με την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτη σε αναπτυξιακούς, αποτελεσματικούς και ισχυρούς αυτοδύναμους φορείς προϋποθέτει:

- Αύξηση των ίδιων εσόδων με αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων
- Καλά οργανωμένο εισπρακτικό μηχανισμό οφειλών και κάθε είδους εσόδων
- Μείωση λειτουργικών δαπανών με την χρήση σύγχρονων λειτουργικών συστημάτων και τεχνολογιών ανασχεδιάζοντας έτσι τις διαδικασίες παροχής υπηρεσιών, μειώνοντας το κόστος λειτουργίας και αναβαθμίζοντας τις παρεχόμενες υπηρεσίες
- Καλύτερο προγραμματισμό και επιχειρησιακό σχεδιασμό με σκοπό την αύξηση των επενδυτικών δραστηριοτήτων.

Η νέα αρχιτεκτονική της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποσκοπεί στη δημιουργία των ΟΤΑ ως ισχυρών αναπτυξιακών θεσμών οι οποίοι αποκτώντας λειτουργική αυτοδυναμία και ανεξαρτησία μπορούν να αποτελέσουν βασικό συντελεστή της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α:

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΔΗΜΩΝ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ-ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Π.Α.1

ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ	ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ
	Ρόδου	1 Ρόδου
		2 Νότιας Ρόδου
		3 Πεταλούδων
		4 Λινδίων
		5 Καμείρου
		6 Καλλιθέας
		7 Αφαντου
		8 Ιαλυσού
		9 Αταβύρου
		10 Αρχαγγέλου
	Κω	1 Κω
		2 Ηρακλειδών
		3 Δικαίου
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Καρπάθου	1 Καρπάθου
		2 κοινότητα Ολύμπου
	Αγαθονησίου	1 κοινότητα Αγαθονησίου
	ΔΕΝ ΕΠΕΡΧΕΤΑΙ ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ	1 Νισύρου
		2 Πάτμου
		3 Καλύμνιων
		4 Λειψών
		5 Λέρου
		6 Κάσου
		7 Μεγίστης
		8 Σύμης
		9 Τήλου
		10 Χάλκης
		11 Αστυπάλαιας

Π.Α.2

ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ	ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ
ΕΥΒΟΙΑΣ	Χαλκιδέων	1 Χαλκιδέων
		2 Ληλαντίων
		3 Ανθηδώνος
		4 Νέας Αρτάκης
		5 Αυλίδος
	Διρφύων – Μεσσαπίων	1 Διρφύων
		2 Μεσσαπίων
	Ερέτριας	1 Ερέτρια
		2 Αμαρυνθίων
	Καρύστου	1 Καρύστου
		2 Στυρέων
		3 Μαρμαρίου
		4 κοινότητα Καφηρέως
	Ιστιαίας – Αιδηψού	1 Ιστιαίας
		2 Αιδηψού
		3 Αρτεμισίου
		4 Ωρεών
		5 κοινότητα Λιχάδος
	Μαντουδίου – Λίμνης – Αγίας Αννας	1 Νηλέως
		2 Ελυμνίων
		3 Κηρέως
	Κύμης – Αλιβερίου	1 Κύμης
		2 Κονίστρων
		3 Ταμυνέων
	Δεν επέρχεται καμία μεταβολή	1 Σκύρου

Π.Α.3

ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ	ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	Ηρακλείου	1 Ηρακλείου
		2 Γοργολαίνης
		3 Τεμένους
		4 Παλιανής
		5 Νέας Αλικαρνασσού
	Μαλεβιζίου	1 Γαζίου
		2 Κρουσώνα
		3 Τυλίσου
	Αρχανών – Αστερουσίων	1 Αρχανών
		2 Νίκου Καζαντζάκη
		3 Αστερουσίων
	Φαιστού	1 Μοιρών
		2 Τυμπακίου
		3 Ζαρού
	Γόρτυνας	1 Κόφινα
		2 Αγίας Βαρβάρας
		3 Γόρτυνας
		4 Ρούβα
	Χερσονήσου	1 Χερσονήσου
		2 Γουβών
		3 Μαλλιών
		4 Επισκοπής
	Μινώα	1 Αρκαλοχωρίου
		2 Καστελλίου
		3 Οραψανού
	Δεν επέρχεται καμία μεταβολή	1 Βιάννου

Π.Α.4

ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ		ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ	
	ΖΑΚΥΝΘΟΥ	Ζακύνθου	1	Ζακυνθίων
2			Αλυκών	
3			Αρκαδίων	
4			Αρτεμισίων	
5			Ελατιών	
6			Λαγανά	

Π.Α.5

	Καβάλας	1	Καβάλας
		2	Φιλίππων
	Νέστου	1	Χρυσούπολης
			Κεραμωτής
		3	Ορεινού
ΚΑΒΑΛΑ	Παγγαίου	1	Ελευθερούπολης
		2	Πιερέων
		3	Παγγαίου
		4	Ελευθερών
		5	Ορφανού
	Δεν επέρχεται καμία μεταβολή	1	Θάσου

Π.Α.6

ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ	ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	Κέρκυρας	1 Κερκυραίων
		2 Μελιτειέων
		3 Κορισσίων
		4 Παρελίων
		5 Παλιοκαστριτών
		6 Λευκιμμαίων
		7 Φαιάκων
		8 Οιναλίου
		9 Εσπερίων
		10 Αχιλλείων
		11 Αγίου Γεωργίου
		12 Κασσωπαίων
		13 Κοινότητα Οθώνων
		14 Κοινότητα Μαθρακίου
		15 Κοινότητα Ερεικούσσης
	Παξών	1 Παξών

Π.Α.7

ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	Κεφαλλονιάς	1 Αργοστολίου
		2 Σάμης
		3 Πυλαρεων
		4 Παλικής
		5 Λειβαθούς
		6 Ελειού – Προνών
		7 Ερίσου
	Ιθάκης	1 Ιθάκης

Π.Α.8

ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ	ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Σύρου – Ερμούπολης	1 Ερμουπόλεως
		2 Ανω Σύρου
		3 Ποσειδωνίας
	Άνδρου	1 Άνδρου
		2 Υδρούσας
		3 Κορθίου
	Νάξου	1 Νάξου
		2 Δρυμαλίας
		3 Κοινότητα Σχοινούσσης
		4 Κοινότητα Κουφονησίων
		5 Κοινότητα Ηράκλειας
		6 Κοινότητα Δονούσης
	Θήρας	1 Θήρα
		2 κοινότητα Οίας
	Τήνου	1 Τήνου
		2 Εξωμβούργου
		3 Κοινότητα Πανόρμου
	Αναγνωρίζονται ως δήμοι	1 Κοινότητα Κιμώλου
		2 Κοινότητα Φολεγάνδρου
		3 Κοινότητα Ανάφης
		4 Κοινότητα Σίκινου
		5 Κοινότητα Αντιπάρου
	Δεν επέρχεται καμία μεταβολή	1 Μυκόνου
		2 Κέας
		3 Σερίφου
		4 Κύθνου
		5 Σίφνου
6 Αμοργού		
7 Ιητών		
8 Μήλου		
9 Πάρου		

Π.Α.9

ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ		ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ	
	ΛΑΣΙΘΙΟΥ	Αγίου Νικολάου	1	Αγίου Νικολάου
2			Νεάπολης	
3			Κοινότητα Βραχασίου	
Σητείας		1	Ιτάνου	
		2	Λεύκη	
		3	Σητείας	
Ιεράπετρας		1	Ιεράπετρας	
		2	Μακρύ Γιαλού	
Δεν επέρχεται καμία μεταβολή		1	Οροπεδίου Λασιθίου	

Π.Α.10

ΛΕΣΒΟΥ	Λέσβου	1	Αγιάσου
		2	Αγίας Παρασκευής
		3	Γέρας
		4	Ερεσού – Αντίσσης
		5	Ευεγέρτουλα
		6	Καλλονής
		7	Λουτροπόλεως-Θερμής
		8	Μανταμάδου
		9	Μήθυμνας
		10	Μυτιλήνης
		11	Πέτρας
		12	Πλωμαρίου
		13	Πολιχίτου
	Λήμνου	1	Ατσικής
		2	Μούδρου
		3	Μύρινας
		4	Νέας Κούταλης
Αναγνωρίζεται σε δήμο	1	Άγιος Εύστρατιος	

Π.Α.11

ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ		ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ	
ΛΕΥΚΑΔΟΣ	Λευκάδας		1	Απολλώνιων
			2	Ελλομένου
			3	Καρυάς
			4	Λευκάδος
			5	Σφακιωτών
			6	Κοινότητα Κάλαμου
			7	Κοινότητα Καστού
	Δεν επέρχεται καμία μεταβολή	1	Μεγανησίου	

Π.Α.12

ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ	ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	Βόλου	1 Αγρίας
		2 Αισωνίας
		3 Βόλου
		4 Ιωλκού
		5 Νέας Αγχιάλου
		6 Νέας Ιωνίας
		7 Πορταριά
		8 Κοινότητα Μακρινίτσης
	Ρήγα Φεραίου	1 Κάρλας
		2 Φερών
		3 κοινότητα Κεραμιδιού
	Ζαγοράς-Μουρεσίου	1 Ζαγοράς
		2 Μουρεσίου
	Αλμυρού	1 Αλμυρού
		2 Πτελεού
		3 Σούρπης
		4 Κοινότητα Ανάβρας
	Νοτίου Πηλίου	1 Αργαλαστής
		2 Αφετών
		3 Μηλεών
		4 Σηπιάδος
		5 Κοινότητα Τρικερίου
	Δεν επέρχεται καμία μεταβολή	1 Αλοννήσου
		2 Σκιάθου
		3 Σκοπέλου

Π.Α.13

ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ		ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ	
	ΡΕΘΥΜΝΟ	Ρεθύμνης	1	Αρκαδίου
2			Λαππαίων	
3			Νικηφόρου Φωκά	
4			Ρεθύμνης	
Μυλοποτάμου		1	Γεροποτάμου	
		2	Κουλούκωνα	
		3	κοινότητα Ζωνιανών	
Αμαρίου		1	Σιβρίτου	
		2	Κουρητών	
Αγίου Βασιλείου		1	Λάμπης	
		2	Φοίνικα	
Δεν επέρχεται καμία μεταβολή		1	Ανωγείων	

Π.Α.14

ΣΑΜΟΥ	Σάμου	1	Βαθέος
		2	Καρλοβασίων
		3	Μαραθοκάμπου
		4	Πυθαγορείου
	Ικαρίας	1	Αγίου Κηρύκου
		2	Ευδήλου
		3	Ραχών
	Δεν επέρχεται καμία μεταβολή	1	Φούρνων Κορσεών

Π.Α.15

ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ		ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ	
	ΧΑΝΙΩΝ	Χανίων	1	Χανίων
2			Ελευθερίου Βενιζέλου	
3			Οερίσσου	
4			Νέας Κυδωνιάς	
5			Σούδας	
6			Ακρωτηρίου	
7			Κεραμίων	
Αποκορώνου		1	Φρε	
		2	Βάμου	
		3	Γεωργιουπόλεως	
		4	Κρουονέριδας	
		5	Αρμενων	
		6	Κοινότητα Ασή Γωνιάς	
Πλατανιά		1	Κολυμβαρίου	
		2	Μουσούρων	
		3	Βουκολιών	
		4	Πλατανιά	
Κισσάμου		1	Κισσάμου	
		2	Μυθήμνης	
		3	Ιναχωρίου	
Καντάνου-Σελίνου		1	Καντάνου	
		2	Ανατολικού Σελίνου	
		3	Πελεκάνου	
αναγνωρίζεται σε δήμο		1	Κοινότητα Γαύδου	
Δεν επέρχεται καμία μεταβολή		1	Σφακιών	

Π.Α.16

ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ		ΔΗΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ	
ΧΙΟΥ	Χίου		1	Αγίου Μηνά
			2	Αμανής
			3	Ιωνίας
			4	Καμποχώρων
			5	Καρδάμυλων
			6	Μαστιχοχωρίων
			7	Ομηρούπολης
			8	Χίου
	Δεν επέρχεται καμία μεταβολή		1	Οινουσσών Ψαρών

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β:
ΡΑΒΔΟΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΕΣΟΔΑ ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΑ
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΝΟΜΩΝ

Π.Β.1

Π.Β.2

Π.Β.2

Π.Β.4

Π.Β.5

Π.Β.6

Π.Β.7

Π.Β.8

Π.Β.9

Π.Β.10

Π.Β.11

Π.Β.12

Π.Β.13

Π.Β.14

Π.Β.15

Π.Β.16

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Ράλλης Γκέκας- Κατερίνα Μήτσου, «Καλλικράτης – η Ευρωπαϊκή Τοπική Αυτοδιοίκηση συγκριτικά στοιχεία και πολιτικές-ΕΕΤΑΑ»

Νικολόπουλος, Κ. (2009). Προϋπολογισμός ΟΤΑ Α΄ βαθμού: Κατάρτιση-Ψήφιση-Ανάλυση-Εκτέλεση. Χαλκίδα

Παροχή οικονομικών στοιχείων νομών, ετών 2010-2016, Υπουργείο Εσωτερικών, Γενική Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών και Διοικητικής Υποστήριξης, Διεύθυνση Οικονομικών Τ.Α., Τμήμα Παρακολούθησης και Επεξεργασίας Οικονομικών Στοιχείων Τ.Α.

Διαδικτυακοί Τόποι/Ιστοσελίδες

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δελτίο Τύπου(27-08-2014) «Ταμείο Αλληλεγγύης της ΕΕ: Η Επιτροπή προτείνει μέτρα για να βοηθήσει την Ιταλία, την Ελλάδα, τη Σλοβενία και την Κροατία να αντιμετωπίσουν καταστροφές που υπέστησαν από πλημμύρες, σεισμούς και χιονοθύελλες»

από: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-948_el.htm

ΕΛΣΤΑΤ απογραφή 2011

από:http://www.statistics.gr/documents/20181/1210503/dejure_population_census2011rev_gr.xls/12721b10-8f11-45d4-b8ce-1dd59811acaa

ΕΛΣΤΑΤ κατά κεφαλήν ΑΕΠ (2000-2014)

από:<http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL57/->

ΕΛΣΤΑΤ ΑΕΠ (2000-2014)

από:<http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL48/->

Sete Intelligence “Στοιχεία για τις διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών-Ημεδαπών (2010-2015)”

από:http://www.insete.gr/Portals/0/statistics/Perifereies/Nea1/Eastern_Macedonia-Thrace_Region2017.xlsx

από:http://www.insete.gr/Portals/0/statistics/Perifereies/Nea1/Ionian_Islands_Region2017.xlsx

από:http://www.insete.gr/Portals/0/statistics/Perifereies/Nea1/Crete_Region2017.xlsx

από:http://www.insete.gr/Portals/0/statistics/Perifereies/Nea1/North_Aegean_Region2017.xlsx

από:http://www.insete.gr/Portals/0/statistics/Perifereies/Nea1/South_Aegean_Region2017.xlsx

από:http://www.insete.gr/Portals/0/statistics/Perifereies/Nea1/Thessaly_Region2017.xlsx

από:http://www.insete.gr/Portals/0/statistics/Perifereies/Nea1/Central_Greece_Region2017.xlsx